

PATENTA,
PUBLIKANDA, DOKUMENTA,

I T. D.

POROZBIOROWE.

(ODBITKA Z „WARTY“

W. Simon

W POZNANIU.
NAKŁADEM L. RZEPECKIEGO FIL. DRA.
CZCIONKAMI W. SIMONA.
1887.

148605

PATENT

wegen

der **Besitznahme des an Preussen zurückfallenden Theiles
des Herzogthumes Warschau.**

**Wir Friedrich Wilhelm, von Gottes Gnaden König von
Preussen etc. etc.**

Vermöge der mit den am Congresse zu Wien theilnehmenden Mächten geschlossenen Uebereinkunft sind mehrere Unserer frueheren polnischen Besitzungen zu Unseren Staaten zurueckgekehrt. Diese Besitzungen bestehen in dem zum Herzogthume Warschau gekommenen Theile der Preussischen Erwerbungen vom Jahre 1772, der Stadt Thorn mit einem fuer dieselbe neu bestimmten Gebiete; in dem jetzigen Departement Posen, mit Ausnahme eines Theils des Powitzschen und des Peyserschen Kreises; und in dem bis an den Fluss Prosna belegenen Theile des Kalischer Departements, mit Ausschluss der Stadt und des Kreises dieses Namens.

Von diesen Landschaften kehrt der Culmsche und Michelausche Kreis in den Grenzen von 1772, ferner, die Stadt Thorn, nebst ihrem neu bestimmten Gebiete, zu Unserer Provinz Westpreussen zurueck, zu welcher auch, wegen des Strom-Baues, das linke Weichsel-Ufer, jedoch blos mit den unmittelbar an den Strom grenzenden, oder in dessen Niederungen befindlichen Ortschaften gelegt wird.

Dagegen vereinigen Wir die uebrigen Landschaften, welchen wir von Westpreussen den jetzigen Cronschen

und den Caminschen Kreis als ehemalige Theile des Netzdistrikts hinzufuegen, zu einer besonderen Provinz, und werden dieselbe unter dem Namen des Grossherzogthums Posen besitzen; nehmen auch den Titel eines Grossherzogs von Posen in Unseren Koeniglichen Titel, und das Wappen der Prowinz in das Wappen Unseres Koenigreiches auf.

Indem Wir Unserem General Lieutenant von Thuemen den Befehl gegeben haben, den an Uns zurueckgefallenen Theil Unserer frueheren polnischen Provinzen mit Unseren Truppen zu besetzen haben Wir ihm zugleich aufgetragen, denselben in Gemeinschaft mit Unserem zum Ober-Praesidenten des Grossherzogthums Posen ernannten wirklichen Geheimen Rathe von Zerboni di Sposetti foernlich in Besitz zu nehmen.

Da die Zeitumstaende es nicht gestatten, dass Wir die Erbhuldigung persoendlich empfangen, so haben Wir zur Annahme derselben den zu Unserem Statthater im Grossherzogthume Posen ernannten Herrn Fuersten Anton Radziwill Liebden ausersehen, und ihn bevollmaechtiget, in Unserm Namen die deshalb noethigen Verfuegungen zu treffen.

Des zu Urkund haben Wir dieses Patent eigenhaendig vollzogen, und mit Beidrueckung Unseres Koeniglichen Insiegels bekraeftigen lassen.

Geschehen zu Wien, den 15ten Mai 1815.

(L. S.)

Friedrich Wilhelm.

Fuerst Hardenberg.

PATENT^{*)}

względem

zajęcia w posiadanie wróconey do Prus części
Xięztwa Warszawskiego.

.....
My Fryderyk Wilhelm z Bożej łaski Król Pruski etc. etc.

Mocą ugody zawartey z Mocarstwami do kongressu Wiedeńskiego wchodzącemi, wróciły się naszemu państwu niektóre z dawniej do nas należących polskich posiadłości. Te składają się, z części pruskiego w 1772 udziału, która do Xięztwa Warszawskiego przypadła; z miasta Torunia i okręgu który nowo dlań przeznaczono; z dzisiejszego departamentu Poznańskiego, z wyłączeniem części Powidzkiego i Pyzdrowskiego powiatów; na koniec, z części Kaliskiego departamentu, aż pod Prosnę prócz miasta i powiatu tegoż imienia.

Z tych krajów Chełmiński i Michałowski powiat w granicach roku 1772, tudzież miasto Toruń z oznaczonym nowo jego okręgiem, wracają się do prowincyi Naszey Pruss Zachodnich, do której także (dla utrzymywania rzeki) przyłącza się lewy brzeg Wisły, ale tylko z dziedzinami bezpośrednio nad rzeką lub w iey nizinach leżącemi.

*) Znaną jest wprawdzie „*Odezwa do mieszkańców W. Ks. Poznańskiego*“ rozpowszechniona przez pisma i kalendarze naszym nakładem wyszła, nie tak przecież jest przecież znany dokument wydany pod nazwą „*Patentu okupacyjnego*“ Przynajmniej go ze współczesnego, a już tak rzadkiego oryginału, nie zmieniając w nim nic, z powiadając nowy szereg dokumentów dość ważnych dla dzisiejszych postów i dziennikarzy.

Resztę zaś owych krain, do których od Pruss Zachodnich dzisiejsze powiaty Wałecki i Kamiński (jako dawniejsze części okręgu Noteckiego) dodają się, iednoczemy w osobną prowincyą; i tę posiadać będziemy pod nazwiskiem Wielkiego Xięztwa Poznańskiego. Przybieramy także tytuł Wielkiego Xiążęcia Poznańskiego do Naszego królewskiego tytułu, i włączamy herb prowincyi w herb Naszego królestwa.

Dając rozkaz Naszemu Generalowi-Porucznikowi de Thuemen obsadzenia wojskami naszymi wróconą Nam część dawniej do nas należących polskich prowincyi, poleciliśmy oraz Jemu, aby one spólnie z Naszym, na naczelnego Prezydenta Wielkiego Xięztwa Poznańskiego wyznaczonym, aktualnym Tajnym Radcą de Zerboni di Sposetti w formalne obowiązki w posiadanie.

Gdy niniejsze okoliczności niedozwalają Nam osobiście odebrać Homagium, przeto na takowy koniec obraliśmy mianowanego Namiestnikiem Naszym w Wielkiem Xięztwie Poznańskiem Xiążęcia Jegomości Antoniego Radziwiłła i daliśmy onemu pełnomocnictwo, by w imieniu Naszém potrzebne w téj mierze uczynił rozporządzenia.

W dowód tego utwierdziliśmy Patent niniejszy własnym podpisem Naszym i kazaliśmy Naszą królewską wycisnąć pieczęć.

Dan w Wiedniu dnia 15. Maia 1815.

(L. S.)

Fryderyk Wilhelm

Xiążę Hardenberg.

PATENT,

iak

w Królewskich Pruskich Kraiach
ztej y ztamtej Strony Wisły y Notecy,
względem

TOBAKI

sprawować się należy.

FRYDERYK. z Bożej Łaski, Król Pruski, Marggrabia Brandenburski; Świętego Państwa Rzymskiego Arcy-Podkomorzny y Elektor; Absolutny y Naywyższy Xiążę Szląska; Absolutny Xiążę Oranii, Neuschatelu y Walengii, jako téż Hrabstwa Glacu, Geldryi, Magdeburka, Kłwii, Juliacyi, Montium, Szteytyna, Pomeranii, Kaszubów y Wandalów, Meklenburga y Krosny Xiążę; Burgrabia Norynberski; Xiążę Halberstatu, Mindy, Kamina, Wandalii, Szweryna, Raceburka, Fryzyi Wschodniéy y Murzyi; Hrabia na Hohenzollern, Rupinie, Marchyi, Rawensberku, Hohenszteynie, Teklenburku, Szwerynie, Lindze, Burze y Leerdamie; Pan na Rawenszteynie, Ziem Rosztoka. Sztargardu, Lauenburka, Bytowa, Arlay y Bredy, &c. &c. &c.

Kiedyśmy w Kraiach Naszych dotąd rzeczą użyteczną znaleźli pewną część Nakładów, do wydolania Wydatków Status potrzebujących się, na konsumcyą Tobaki do palenia y wachania zażywającej się, tak dalece nałożyć, że takowa iuż tkwi w cenach przedaźnych, a tak nieznacznym kontrybuowana bywa sposobem, ku któremu końcowi generalną Tabaki Administracyą, w Naywyższéy Władzy ustanowiliśmy,

od której rozporządzenia, rzeczy, tak co do fabrykowania wszelkiéy palący się y proszkowéy Tobaki, iako téż co do przedawania onéy, tudzież co do skupowania y przyimowania Liścia Tobacznego w kraiu zrodzonego, iedynie dependują; Więc tedy w Naywyższéy Woli za dobrą uznaliśmy, y w Pruskich Prowincyach, z téy y z tamtéy Strony rzék Wisły y Notecy leżących, podobne dać poczynić Dyspozycye.

A przetoż, w mocy tego Pisma, oznaymuiemy one y podaiemy każdemu tym Patentem do wiadomości, w sposób następujący:

Art. I.

Zakazuiemy wszystkim y każdemu, wszelkiego Stanu y Godności będącemu, ażeby Tobaki żadnego gatunku, iakikolwiek tylko być może, nie fabrykowali y fabrykować nie dawali, ani téż Liścia Tobacznego, czy to cudzoziemskiego, czyli téż w Naszych Kraiach urosłego, nie kupowali, pod karą konfiskowania saméy Tobaki y Winą pieniężną, po Dziesięć Talerów kurrant za każdy Funt płacić się mającą.

Art. 2.

Jakoż Nikt, pod takowąż karą, ważyć się nie ma przedawać Liścia Tobacznego, bądź w swoim bądź w cudzym kraju urosłego, komu innemu, iak tylko generalney Administracyi, alboli téż tym, którzy do skupowania onego Paszportami są uprzywileiowani; a iako nie chcemy dopuszczać tego, ażeby Liście Kraiowe Plantarzowi lub Ziemianinowi do szczenia gwałtem było narzucane, tak téż Cenę tym kształtem regulować każemy, że Ziemianin przytym ostać się może.

Art. 3.

A iako Nasza generalna Tobaczna Administracya o to się starać będzie, ażeby tak w Miastach iako téż y po innych miejscach Kraiu, dostarczająca Liczba Tobacznych Dystrybutarzów, do przedania Tobaki, pozwolenie mających, ustanowiona była, którzy pod wielką Karą drożéy nad Cenę postanowioną przedawać iéy nie mają; tak z przeciwka wszystkim innym, którzy takowych Koncessyi nie otrzymali, pod Karą Trzydziestu Talerów kurrant za każdy Funt y konfi-

skowaniem Tobaki, zakazujemy, ażeby żadney fabrykowanej do palenia y proszkowey Tobaki, a nawet y tey, którą Nasza generalna Tabaki Administracya sztemplować dała, nieprzedawali.

Art. 4.

Ten, którybyby się ważył fabrykowaną Tobakę, czy to do palenia, czyli téż do wążania kupować, od kogokolwiek, do przedawania oney Koncessyi nie mającego, przy Konfiskowaniu saméy Tobaki, Dziesięcią Talerów kurrant za każdy Funt, skarany ma być; iezeliby zaś Przedawaiący był Żołnierzem, tedy ten co od niego kupuje, oprócz Konfiskacyi Tobaki, Winie Trzydziestu Talerów kurrant za każdy Funt podpadać będzie.

Art. 5.

Wszystkim Naszym Sługom Woyskowym y Żołnierzom, bez wyięcia zakazujemy, ażeby, pod ową karą, którą im uzna Prawo Woienne za Roskazem Naszym, żadnego gatunku Tobaki nikomu nie sprzedawali.

Art. 6.

Generalna Tobaczna Administracya każe wszystkę Tobakę w Rollach będącą, tudzież Tobakę Proszkową, która w Puskach ołowiannych lub blaszanych papiérem obwinionych y zawiązanych przedawa się, Lakiem pieczętować, która Pieczęć wyraża w sobie Pruskiego Orła z Napisem wokoło: *Koenigliche Preussische Gener.-Tobacks Administration*, to jest: Królewska Pruska Generalna Tobaki Administracya; Pakiety zaś y Listy, w których kraiana Tobaka do Palenia przedawana bywa, opatrzone są Sztemplem generalney Tobaczney Administracyi, iakoż kawałki Tobaki w Rollach będącey, skoro tyle ważą więcéy niż Ówierć Funta, Sztemplem Distributarza opatrzone być muszą. Ci tedy, u których Tobaka bez pomienionego pieczętowania lub Sztemplowania znaleziona będzie, karą Konfiskacyi y Dziesięcią Talerów kurrant za każdy Funt, skarani być mają.

Art. 7.

Podróżnym, czy to Cudzoziemskim, czyli téż Kraiowym Obywatelom, gdy się zwłaszcza poślednieysi dłużej niż Ośm dni za granicą bawić będą, nie więcéy, iak tylko Czwieré Funta Tobaki cudzey z sobą przywieść pozwolono ma być, pod karą w Artykule 6tym naznaczoną. Gdy zaś Cudzoziemiec oney nie zamilczy, ale na granicy lub w Mieście poblížszym, gdzie go examinować będą, onę opowie, tedy kara takowa upada; to zaś, co więcéy nad to Tobaki mieć będzie przy sobie, z kraju wysłano, lub téż za zapłaceniem iednego Talara kurrant za Funt, sztemplowano być musi.

Art. 8.

Pozwalamy téż y to w Naywyższyć Łasce, że ci Obywatele, którzy do Tobaki z postronnych Fabryk pochodzącéy są przyzwyczajeni, takową Tobakę mogą sobie dać przywozić; należy im jednak pierwéy, niżeli Tobaka wnidzie w granicę, postarać się o Paszport do tego u Generalnéy Tobaczney Administracyi, y takową Tobakę, po odważeniu oney w Królewskim Magazynie, dać sztemplować, zapłaciwszy za to od Funta po iednym Talerze kurrant.

Art. 9.

Wszyscy ci, którzy Tobakę mają w Zapasie do własney swoiey Konsumcyi, powinni są ją opowiedzieć w czasie dni Ośmiu po publikacyi tego Patentu, a po zapłaceniu za każdy Funt iednego Talera kurrant, dać onę pieczętować lub sztemplować; iakoż u poblížszego Miasta Magistratu dowiadywać się trzeba, gdzie się o to daley odbywać mają. Jeżeliby zaś kto wyznaczonego Talera Sztemplowego za Funt płacić nie chciał, tedy powinien będzie z Generalną Tobaki Administracyą względem ustąpienia Tabaki zgodzić się, alboli téż ją wysłać za granicę.

Ktoby zaś to zaniedbał, lub téż w Mieszkaniu swoim o to z pilnością badać się nie dał, jeżeli stara iaka pono iuż popsuta Tobaka gdziekolwiek w zapomnieniu zaległa; ten samemu sobie winę przypisywać w tym musi kiedy po krótkim lub długim czasie Tobaka niesztemplowana y niepieczę-

towana u niego znalezione, a on za to karze częściej pomienionej podpadać, albowi też przynajmniej o to oskarżony będzie.

Art. 10.

Ci którzy dotąd Tobakę fabrykowali, lub też fabrykowaną Tobakę, tudzież Liście Tobaczne, do przedania mieli, powinni będą Zapasy swoje Tobaczny^m Officyantom, opyt o to czyniącym, lub też w niedostatku tego opytu, Magistratowi miejsca wraz opowiedzieć, a jeżeliby o ustąpienie Tobaki na Rachunek Generalney Tobaczney Administracyi zgodzić się nie mogli, tedy im wolno będzie wysłać ją za granicę, aż póty zaś, pod Pieczęcią Administracyi Tobaczney zostawiając, Paszportem Exportacyinym, który darmo dawany będzie, przeprowadzona być musi.

Art. 11.

Wszelka Tobaka, iakiegokolwiek byłaby gatunku y dobroci, tudzież wszelkie Materyały, iako to Ołów, Papier, Naczynia, na Rachunek Naszey Generalney Tobaczney Administracyi do kraiu wchodzące, lub z kraiu wychodzące, lub też w samym kraiu z iednego miejsca do drugiego posyłające się, od wszelkich Podatków, iakiegobykolwiek te były Imienia, Wodą y Londem wolne będą, y bez najmniejszey trudności przepuszczane być mają.

Art. 12.

Względem *Transito* cudzoziemskiej Tobaki chcemy, ażeby się wtym podług kontentów Edyktu pod Datą 20go Lutego 1768. w Naszych Kraiach z téy okoliczności wyszłego, y Deklaracyi onego od Daty 28go Lutego 1769, wszędy sprawowano.

Na koniec przykazujemy Łaskawie, tak Naszym Generalom y wszystkim Kommendrującym Oficerom, iako też Kollegiom Kraiów Naszych Magistratom, Ekonomicznym Urzędnikom y wszelkim Zwierzchnościom Sądowym y Sądom,

tudzież Naszemu Urzędnikowi Fiskalnemu, tym Pismem y w mocy onego, ażeby przytomny Patent, do nayposłusznieszey każdego Obserwancyi, obwieścili, y ku temu Końcowi Drukiem y iawnym onego wywieszeniem, do wiadomości każdego przywiedli, y onego się trzymali, tudzież postanowionym Tobacznym Wizytatorom potrzebną dawali Assystencyą.

Oryginalnie pod Naszym Naywyższym Własnoręcznym Podpisem y przyciśnioną Królewską Pieczęcią. Stało się y dało w Berlinie, dnia 11go Września 1772.

FRYDERYK.

(L. S.)

von der Horst.

Obwieszczający

PATENT

względem

ustanowienia duchownych y świeckich sądów.

w dotąd od

Korony Polskiej posiadłych trzymanych

a teraz od

Iego KMci Najiaśniejszego Króla Pruskiego

w posesyą, wziętych kraiach

Prusiech y Pomeranii,

iako téż

Dotąd do Wielkiej Polski rachowanych powiatach po tey stronie Notecy.

W Berlinie, dnia 28go Września 1772.

.....

(Orzeł pruski).

MY, FRYDERYCH, z Bożey Łaski Król Pruski, Marggraf Brandenburski, Świętego Państwa Rzymskiego Arcy-Podkomorzy y Elektor, Absolutny y Naywyższy Ślązka Xiążę, absolutny Xiążę Oranii Neuschatalu y Walengii, iako téż Hrabstwa Głackiego, Geldryi, Magdeburgu, Kliwii, Juliaci, Montium, Szczecina, Pomeranii, Kaszubów, Wandalow, Meklenburgu y Krośny. Xiążę Burgraf Noremburski, Xiążę Halberstadu, Mindy, Kamina, Wandalii, Szweryna Raceburgu, Ost-Fryzyi y Murzyi, Hrabia Hohenzollerii, Rupina, Marki, Rawensburgu, Hohensteyna, Teklenburga, Szwerina, Lingi, Bury y Leerdamu; Pan Rawenszteyna, Rostoka, Star gardu, Lawenbarga, Bytowa, Arlay y Bredy etc. etc.

Wiadomo czyniemy y każdemu do wiadomości podaemy, iż My, przelożywszy Światu całemu publicznym Drukiem Nasze Prawo przed Oczy, dotychczas Nam y Przodkom Naszym bezprawnie zatrzymane. y od Korony Polskiéy posiadłe Kraie, Prussy, y Pomeranią y dotychczas do Wielkiej Polski rachowane Powiaty po tey Stronie Notecy nazwane.

1. Warmią.
2. Marienburgski Powiat.
3. Ziemię Chełmińską, czyli Powiat Chełmiński wraz z Powiatem Michelauskim, wyiowszy Miasto Toruń y Territorium Jego.
4. Nazwaną Pomerellią wraz ze wszystkiemi po tey Stronie Notecy leżącemi Należytościami, wyiowszy atoli Gdańsk Miasto z iego Territorium.

Jako Nasze prawne dziedzictwo czyli własność w Possessyą wyiowszy, oraz y Nam, iako prawdziwemu Panu ich Naywyższemu, powiną dziedziczną kraiową przysięgę wszyscy obywatele wysokiego y niższego, świeckiego y Duchownego Stanu tych Prowincy y powiatów wykonali; poczytuemy to za Naszą zwłoki najmniejszêy niecierpiącą Naywyższego Panowania powinność starać się o to, aże y rawo y Sprawiedliwość w tym kraju każdemu bez względu Osoby działały się y uczestnikami stali się niepodejrzaney y krótkiey prawa czułości, którey zażywaią pod Naszym Sceptrum y Protekcyą wszystkie zostające Narody, y Poddani y cieszą się.

My więc y dla tego Nasamprzód nie możemy Dobro tych Naszych terazniejszych Poddanych w Naszą Naywyższą Oycowską Protekcyą przyiętych Światu wiadomemu, y od Polskich dzieiów pisarzów, nawet w publicznych wydrukowanych Pismach okryślönemu tumultuarskiemu, y wszelkiemu y porządnemu nieuiętemu Prawu Sprzeciwiającemu się Procerowi, y mocy dotychczasowych sądów, iakożkolwiek nazwanych y nazywaiących się Ziemskich bądź to Sądów, czyli Judiciorum Terrestrium, Grodzkich Sądów Judiciorum Castrensium, Palatinalium et Vice-Palatinalium, Judiciorum Quaerularum, Judiciorum Starościńskich Capitanealium, Zamkowych, Biskupskich, albo Kapitularnych Sądów, y inszych tym podobnych powierzyć; Lecz owszem tym y mocą tego Pisma

wszystkie te Sądy, y ich dotychczas zażywaną Jurysdykcyą, y Zwiérzchność, bez excepcyi y Różnicy Spraw bądź do ogólnych Naywyższych Maiestatycznych, bądź też Prywatnych tyczących się Praw, w tych wyrzeczonych Naszemu Berłu od tąd podległych Prowincyach, y Dystryktach zupełnie znosiemy. Z tychże Samych przyczyn nie możemy żadney dalszey Prowokacyi, albo wywołania, bądź to do Specyalnych Seymowych Sądów, albo Seymów Partykularnych, do Seymu generalnego, albo Naywyższego Kraiowego Sądu, albo też za granicę do Piotrkowskiego Trybunału, do Sądów Assessoryalnych, do Sądu Relacyjnego, albo do Dworu Królów Polskich, że dotychczas bywały, dopuścić i pozwolić.

Powtóre nie możemy także równie tych Naszych teraz pod Naszym Berłem zostających Poddanych Życie, Honor, Wolność, Bezpieczeństwo, y Własność albo proprietatem Bonorum w tym niebezpieczeństwie zostawić, w którym Niepewność y niedostateczność po te czasy wprowadzonych, y w używaniu będących Praw, y Sądów ułożenie onych codziennie zostawiało y zostawiło. Y chcemy, żeby od Datum Publikacyi tego Naszego obwieszczającego Patentu Notyfikacyjnego wszystkie podzisiejsze Prawa y Rozporządzenia w rzeczach y Sprawach sądowych czyli to samych Praw tyczące się czyli Sposobu Sądowego. Ułożenia od tychczas czyli od teraz we wszystkich mających się wszczynać Interesach, y Prawnych potrzebach żadney dalszey mocy, y ważności nie miały, lecz owszem iako tym Pismem dzieie się Zniesione y uchylone b dź mają.

Z drugiey Strony Potrzebie, mianowicie mając wzgląd y Uwagę, iż większa Część tych Naszych teraz odzyskanych Prowincy y Powiatów iuż przed tym z Naszym iuż posiadłym Królestwie Pruskim iednakowe Prawa y Ułożenie miała, poruszeni i pobudzeni iesteśmy tym, y mocą tego Notyfikacyjnego Pisma Prawa, y Justycyi Ordynacyą owego Naszego Królestwa y w tym teraz iuż znowu inkorporowanym onemu Kraiu, y wniesioney do niego Części tym pismem w następujący Sposób wprowadzić, y pod następujących ułożeniem przepisać Ku szczególnemu Modelowi, Po Czwarte we Wszystkich naszych Państwach Kraiach iest właściwa Formie

Fundamentalnego Ułożenia Naszego Panowania: że całe Sprawowanie całego Państwa Intrat y Dochodów y Prowadzenie, y dozór całego Kraiu Policei, albo Włojarstwa quo ad Statum Oeconomicum & interesse publicum to iest do rzeczy wewnętrznych Ekonomicznych, y publicznych tudzież należących Interessów w pogotowiu y zatym w Szczególności Podatki, Kontrybucye, Licenty, y Cła, y Akcyzy, Administracya Ekonomiy Gospodarskich, y Królewskich Puszczy także Lasów, y Łowow, wszystkie Poczty, Monet y Mennic, Gór Kruszcowych, Soli, Tabaki y Tytoniu, Szteplowano Papieru, y Kart nakłady.

Dozór i bacność na wszystkie Żywności, Rzemiosła, Przywileiowe onych liczby, Cechi, Manufaktury, Fabryki, Commercium, Handel wodny y lądowy, y iego różnych Sposobów własności, Assekuracye, Kompanie czyli towarzystwa, Etablissementy czyli założenia Koloniy, Drogi y Mosty, czyszczenie Kanałów albo Rowów, Sprowadzenie Wód, Żeglugi w Kanałach, na Rzekach y na Morzu, gotowosci przeciwko pożarom y Ogniom, Ulice y Bruki, Rynki, Krenice lub Studnie Laternie, Porządki, mięsne y Chlebowe taxi, miary, Łokcie y Wagi, wszystkie Królewskich Miast, y Ekonomiy albo Komor Intraty, tudzież Warzenie Piwa i palenie Gorzałki, tudzież ściągające się Ułożenie względem Woyskowych, iako to Marsz Gospody albo Kwatery, Lenung czyli Serwis-Prowiant, Magayn, Powozy y Zaprzęgi szczególnie Naszym Prowentowym y Kameralnym Kollegiom, y podług różnicy rzeczy y ku temu destynowanym swoje osobliwsze nazwiska mającym Prowentowym y Kameralnym Powiatom albo wydziałom y Przełożonym powierzone są, a w pogotowiu tymże samym Kollegiom y w tych teraz Naszemu Panowaniu Najwyższemu podległych Prowincyach w tenże sam Sposób iako w Kardynałnym Prawie de dato Igo Czerwca 1749. Z Naszym dotąd zdawna posiadłym Królestwie Pruskim postanowiono, powierzone y poruczone zostają.

Przeciwnie po Pięte ku uważaniu wszystkich inszych Duchownych y Świeckich Interesów lub Potrzeb, które w rzeczonym Naszym Królestwie Pruskim Regirung nazwanemu naywyższemu Kollegium, Trybunałowi, Nadwornemu Są-

dowi Hofgierychtowi zwanemu tak in Civilibus, iako in Criminalibus, Pupillare Kollegium, Konsystorzowi do własnego Sprawowania, y respectivam Directionem odtąd zawisłych piorum Corporum, y Niższych Sądów w Królewcu zlecone są w tey do Naszego Posłuszeństwa znowu przyprowadzoney Prowincyi Naywyższy Nadworny y Kraiowy Sąd w Marienwerder czyli Kwidzyniu założyliśmy, y onemu iako wszystkie Interessa czyli Sprawy wszystkich wyż, wymienionych Kollegiów, do kogokolwiek bądź dotąd należały, włożone, tak téż równą Powagę, moc y Władzy nadaiemy y użyczamy, tak dalece, iż ów sam tylko szczególnie immediate od Nas, y Ministeryum naszego, y Jego różnych Powiatów Departeman ów nazwanych, y Naywyższych Kollegium tutejszych Berlińskich dependować, y Rozkazy brać iub przyjmować obowiązany iest.

Po szóste więc ten Nasz Naywyższy Nadworny Kraiowy Sąd Marienwerderski czyli Kwidziński Maiestatycznych względem Interessów Regirung Sądów, y quo ad publica, w pogotowiu téż w wszystkich Naszych Absolutnych Monarchicznych Królewskich Interessach, y Prawach tak Świeckich iako y Duchownych względem wszystkich Religiy tyczących się rzeczy wszystko to czynić ma y starać się, co tak podług wyżey przyprowadzonego Fundamentalnego Prawa de dato 1go Czerwca 1749. Regirungom y Naywyższym Kraiowym Sądowym Kollegiom w Krajach Naszych, iako téż y szczególnie Regirungowi w Naszym Królestwie Pruskim zlecone są dotąd, należą na przykład Korrespondencye z Sąsiadami, granice Państwa, Naywyższy dozór y Inspekcyja na wolność Sumienia każdemu w swoiey Religii niezturbowaną, y Religii Exerccitium podług swoich Nauk Fundamentalnych, tudzież na kler ogólnie, a osobliwie żeby żadna Papieska Bulla ani Biskupskie rozporządzenia bez Naszego iako Naywyższego Pana Kraiu, i tego dla przestrzegania Naszych Królewskich Kraiowych Maiestatycznych, Prerogatyw y i raw wysadzonego Naywyższego Nadwornego y Prowincyalnego Sądu poprzedzaiącey wiadomości, y Przyzwolenia publikowane nie były.

Po Siódme Ten Nasz Naywyższy Nadworny y Prowin-

cyalny Sąd względem Duchownych rzeczy, oprócz Naszych Maiestatycznych Kraiowych Prerogatyw Praw, a owemu w przeszłym wyższym Punkcie zdanych Spraw y Interessów tam przyprowadzonych, y insze téż osobliwe drugie w Naszych Kraiach alias właściwe ku temu wyznaczonym Konsystoryom nakazane Interessa ma sprawować.

Acz zaś w Katolickiej Religii zostającym, ich osobliwą dotąd mianą Sądową Jurysdykcyą ieszcze umyśliliśmy daley dopuścić miłościwie, w ten iednak tylko Sposób, że szczególnie tylko in causis vere Ecclesiasticis cognoscere mogą, od inszych zaś Spraw Cywilnych chociażby Duchowney Osoby tykały się, gdy nawet super Jure Patronatus & decimi kwestya będzie, niemniej wykonania Kryminalney Jurysdykcyi wstrzymać się mają. Tedy przeciwnie wszystkie Konsystorialne Sprawy y rzeczy, tak względem w Ewangelickiey Luterskiey, iako względem w Ewangelickiey Reformirtskiej Religiiach zostających w Okolicy tych Naszych nowo w Possessyą wziętych Kraiach y Powiatach, Nasz Naywyższy Dworski y Kraiowy Sąd uspokaiać y sądzić będzie, ktoremu My ku temu końcowi ieszcze osobliwie Świeckich y Duchownych Konsystorialnych Assessorów przyłączemy. Sprawy Małżeńskie między obydwoma Katolickiey Religii Osobami zdaiemy Duchownym Katolickim Sądom.

Jak tylko zaś by też iedna z Stron, albo obydwie w Processie Małżeństwa Protestańskiej albo inszey iak Katolickiey Religii są, takowe wszystkie małżeńskie Sprawy należą, iako też Zaślubin czyli Zrękwon Skargi ogólnie bez względu na Religią do Świeckich Sądów, y też nie inaczey do rozeznanania Naszego Naywyższego Nadwornego y Prowincyalnego Sądu, iak tylko ile Strony immediate in Civilibus pod tymże samym, iako ich Forum, zostaią.

Po Osme. Ten Nasz Naywyższy Nadworny y Prowincyalny Sąd ma na Sobie, wszystkie Obowiązki, Naywyższego Kraiowego Sądowego Kollegium względem Sądowej Administracyi, y iey części w szczególności.

- a) Cywilnej Sądowej Jurysdykcyi.
- b) Kryminalney Sądowej Jurysdykcyi.
- c) Opiekuństw.

Te obligacye dzielą się po Dziewiąte względem tych wszystkich Obiektów znowu:

1) na naywyższą Inspekcyą, y Dyrekcyą Sądowey Administracyi wszystkich Sądów w Kraiu,

2) na Sądową Jurysdykcyą od samego tego Naywyższego Kraiowego immediate Sądu mającą bydź wykonywaną czyli Administrowaną. Co zaś po Dziesiąte tey wszystkiey Jurysdykcyi Sądowey tycze się, która na potym w przyszłe, y pod Naywyższym Dozorem y Dyrekcyą Naszego Naywyższego Nadwornego y Kraiowego Sądu, od innych Sądów sprawowana bydź ma; tedy mają do tego Prawo podług wyższego w pierwszym odcięciu od Nas uczynionego wszystkich inszych dotychczasowych Sądów zniesienia, y tym Naszym Patentem w ich exercitio potwierdzany:

1) Ci szlachta y Possessorowie Szlacheckich Dóbr y inszych, którzy nazwaną Patrimonyalną Sądową Jurysdykcyą w tych Swoich dobrach własnych, nad onych Mieszkańcami z Prawa ku temu ważnego dotąd in exercitio czyli używaniu mieli.

2) Te Magistraty w Miastach, które także z ważnego ku temu Prawa w Possessyi używania Jurysdykcyi znajdują.

Ponieważ zaś nieodmienną Kardynalną maxymą Naszego Panowania Ułożenia we wszystkich Naszych Państwach jest to, iż Sądy przez żadne insze iak tylko przez rozumiejących Prawo, y po uczynionych o tym probach ku temu zdolnych znalezionych Osobach zażyte sprawowane bydź nie powinny: Więc każdy z Szlachty, y inszych Swoją Sądową Jurysdykcyą pod Karą teyże Stracenia, przez examinowanego ku temu zdolnego znaleziwego do Sprawiedliwości obowiązowego Sędziego czyli Justycyariusza sprawować kazać musi. W miastach zaś Sądowa Administracya pewnym do tego z Magistratu wyznaczonym Sądowym Burmistrzom, Sądowym Assessorom, Syndykom, Sekretarzom i Sądowym Pisarzom zdana bydź musi, którzy ich Sposobności do tych Urzędów przez mające się stać proby u Naszego Naywyższego Nadwornego y Kraiowego Sądu, pokazać to, a gdy to stanie się od Nas potwierdzonemi, y do Sądowego Sprawowania osobliwie obowiązanemi bydź muszą. Względem innych wszy-

stkich, ani Patrimonialney Ojczystej to jest Jurysdykcyi szlacheckich y inszych Dobr na tych ich Dobrach, ani Jurysdykcyi Magistratów w Miastach niepodległych Osob Rzeczy, y Dobr nad takimi wykonanie Sądowej Zwierzchności My sobie zatrzymujemy, tak iako w Naszym Królestwie Pruskim, y w tey też teraz ku temu windykowaney części Jego dostateczną Liczbę osobliwych Naywyższemu Nadwornemu Kraiowemu Sądowi subordynowanych Sądow w Krotce ustanowić y ufundować, ktore Osobistą y realną Jurysdykcyą w przyszłe w tey mierze, zamiast dobrych czasowych, wyżej w pierwszym odcięciu zniesionych Sądow sprawować będą: Tym czasem zaś, Nasz Naywyższy y Kraiowy Sąd wszystkie te Prawne Interessa do Swego rozeznawania pociągać będzie y podług iakowości onych albo przez Komisarzow, albo innym sposobem instruować y rozsądzać.

Na te wszystkie tym Patentem tak teraz ufundowane czyli potwierdzone, iako wprzyszłe od Nas ieszcze w tym Kraiu mające bydź naznaczone Sądy, Nasz Naywyższy Nadworny y Prowincyalny Sąd czułe oko mieć musi, albo powinien, ażeby od onych rzetelna Sprawiedliwość bez Względu na Osoby każdemu działa się.

Kto będzie miał przeciwko onym użalać się, może y powinien remedia Juris na przeciwko tego Naszego Naywyższego Nadwornego y Kraiowego Sądu szukać. Ow iest obowiązany y ma moc uciążliwościom radzić, roskazy w tey mierze wydać, y Przepisy podać, ktore bez sprzeciwienia się y pod uniknieniem inaczey nieuchilnych Kar owszem w razie trwającego opierania się, y nieposłuszeństwa Straty Samey Jurysdykcyi, wykonywane y zachowywane bydź muszą.

Granice, w ktorych te Naywyższemu Nadwornemu y Kraiowemu Sądowi podległe Sądy przy wykonywaniu Cywilney Sądowej Jurysdykcyi względem Osob zachowywać się muszą, determinują się Same przez się; przez Regułę że in Actionibus realibus forum rei fitae zawsze jest competens, niech będzie Pan albo Possessor iakowkolwiek chce Kwalitywy; azaś in actionibus Personalibus, od Stanu y godności zależy, azatym pod Patrymonialną albo dziedziczną, y Magistratów Jurysdykcyami, Sądową władzą niezostaie, ktory

podług Urodzenia, Stanu, y Godności tym przywiązane Forum Privilegiatum ma; Mianowicie podług Naszych Kraiowych Ustaw, ordynaryyney Sądowej Jurysdykcyi niepodlegają osoby.

a) Wszystkie Osoby na Naszych żołnierskich usługach będące, ktore od naywyższego do nayniższego in personalibus czyli w Osobistych Sprawach szczególnie do Naszych żołnierskich Sądów zapozwane bydź mogą.

b) Wszyscy w Naszych Aktualnych Służbach zostający, albo Tytuł y Charakter ztąd mający, Wysocy i niscy Cywilni Słudzy, wszyscy w Osobistych nieynaczy iak tylko od ich własnych Sądów Naszych sprawiedliwość odbierać są powinni.

c) Ogólnie wszystka wysoka i niska Szlachta.

d) Ogólnie wszystkie Duchowieństwo wszystkich Religiy.

Więc tym pod Liter. C. y D. mienionych gatunkow excypowanym Osobom zachowuiemy ieszcze Nam naznaczenie y determinacyą iak daleko nad niektórymi z tych Sądowej Jurysdykcyi od Nas mającym bydź ufundowanym Naywyższemu Kraiowemu Sądowemu Kollegium, iednakże Subordynowanym Sądowom pozwolimy y nadamy; z tym wszystkim atol mocą terazniejszego tego Pisma za Regułę stanowimy, że owe osoby w Osobistych czyli Personalnych Sprawach zadney Szlacheckiey albo inszey Patrymonialney, lub Magistratow Jurysdykcyi, lecz tylko szczególnie Naszych własnych Krolewskich Sądów podległemi bydź mają.

Mają się także też przez wzgląd iakowości czyli qualitatum Spraw wszystkie własną Sądową Jurysdykcyą wykonywać mające Sądy, od tych wszystkich spraw wstrzymać ktore według Kardynalnych Praw Formy Naszego Stanowania do kognicyi nie Naszych Sądowych Kollegiow lecz do tych należą, którym według czwartego Punktu tego obwieszczaiącego Patentu na to ordynowanym osobliwym Prowentowym Kollegiom y Prowentowym Powiatom poruczone są.

W Używaniu Kryminalney Jurysdykcyi, ktorey prócz tego przy dotychczasowym nad to zagęszczonym złym używaniu, żadnemu który cale osobliwie do tego mieć Prawa

legitymować się nie może, na potym więcey używać pozwolić nie możemy, iuż znajduią też same wyżey stojące Excepcye miejsce, y rozumie się przez się, że nad osobami y rzeczami, gdzie Cywilna Sądowa Jurysdykcyja non competi, ty Kryminalna też Sądowa Jurysdykcyja zażyta bydź nie może, lecz tylko w przypadkach, gdzie periculum in mora jest, szczególnie apprehensya czyli zatrzymanie, y w potrzebie prima notio, ale nie kognicyja służyć czyli competere może.

Lecz y w tych raziech, gdzie Jurysdykcyonariusz albo Magistrat ku zażywaniu kryminalney Sądowej Jurysdykcyi dostatecznie legitymowany jest, życie y osobiste personajne Bespieczeństwo Naszych od tych Sądów mającemu wypaść Dekretowi nie możemy przecie poruczyć, lecz bardziey wprawdzie zdaiemy tym do kryminalney Jurysdykcyi legitymowanym Sądom zupełną, iednak zawsze przez obowiązana do Justycyi Sądową Osobę przybraniem do siebie dwóch poprzysięgłych Assessorów mającą bydź zaczęta Instrukcyą rzeczy czyli Sprawy, dla formowania y koncypowania kryminalnego Dekretu, ale muszą Akta z projektem Sentencyi zawsze do Naszego Naywyższego Nadwornego y Prowincyalnego Sądu posłane bydź, który przez osobliwsze ieszcze mające bydź założone kryminalne kollegium, mający bydź publikowany Dekret koncypować kazać, y zawsze co potrzeba względem Publikacyi, y exekucyi tegoż do Subordynowanych mu Sądów odesłać będzie kazał, co też od onych iako nayściśle, y pod karą utracenia Sądowej Jurysdykcyi zachowano bydź ma.

Przy dotychczas powiększey części cale zaniedbany części Administracyi Sprawiedliwości Sądowej względem Opiekunstw ma się w prawdzie w przyszle na potym tenże Sam pod dział albo dyfferencya zachować, że Urząd Sądowy w tym także tylko szczególnie te Niemowlęta y Minorenny za obiektum mają, które podług osobistego stanu y Kondycyi swoich Rodziców Sądowi poddane są, albo pod Jego Sądową Jurysdykcyą Dobra nieruchome posiadają y dla tego osobliwego Kuratora potrzebią.

Oprócz, własney na każdy obowiązki względem podległych Sobie Niemowląt y Minorennow zaniedbywający Sąd spadającego mań, y czekającego Go odpowiadania, tudzież za-

stąpienia wszelkiej szkody, muszą oraz wszystkie te Naywyższemu Nadwornemu y kraiowemu Sądowi subordynowane Sądy, do ustawicznej czułości y Uwazania pilnego na Opiekuństwa sprawy y rzeczy przyniewalane y przyciskane byź owe zaś muszą w tey mierze równie, iako we wszystkich innych rzeczach od owego Roskazy przyymować, y podług onych sprawować się.

Lecz należy po Jedynaste do własney bezpośredniczey Sądowej Administracyi Naszego Naywyższego Nadwornego y Kraiowego Sądu, oprócz Inspekcyi nad wyżey wyrażonemi Jemu subordynowanemi ustanowionemi y ieszcze w Kraiu mającemi byź od Nas ufundowanemi Sądami, wszystko to, w tym nieprzyznano jest, ani przyszłym późniejszym nie będzie przyznano w przyszłe, y co ani w czwartym docięciu tego Patentu do rozeznania Naszych Prowentowych kollegiów. y Powiatów ięty ani podług w dziesiątym Przecięciu przyprawdzonych do Naszych Woyskowych Sądów nienależy.

Rościąg tedy iego Sądowej Jurysdykcyi zawiera y zamyka w sobie y to wszystko co względem Cywilney y Kryminalney Sądowej Jurysdykcyi, y Opiekuństw, w Naszym Królestwie Piuskim, w Królewcu do Nadwornego Sądu y iupillare Kollegium przez się uspokojać y sprawować należy, y roskazano onym iest.

A ztąd po Dwunaste temu Naszemu Naywyższemu Nadwornemu y Kraiowemu Sądowi tak iako inszym Naywyższym kraiowym Sądowym kollegiom w inszych Naszych Państwach, teyże samey powagi y mocy udzielamy we wszystkich nań włożonych Interesach Rozkazy, Rozporządzenia y Decyzye pod Naszym Naywyższym Imieniem Koncypować, y w tey mierze podług Informacyi Styłu Kancellaryi Naywyższego Królewskiego kraiowego Kollegium postępować sobie.

Z teyże samey przyczyny powinno téż wszystko, co do tego Naywyższego królewskiego y kraiowego Sądu od Stron podano, albo od Sądów y Subordynowanych Kollegiów, lub Osób oznaymiono czyli doniesiono będzie iakoby do Nas Samych dyrygowano y oznaymiono było.

Po trzynaste. Chcemy, ażeby tak w tym Naszym Naywyższym Nadwornym y Kraiowym Sądzie, iako téż we wszy-

wszystkich temuż Subordynowanych Sądach od teraz wszystko po niemiecku traktowane było, y ma ten, który tey mowy byłby niewiadomym, tak w tym wszystkim, co do Sądów podać ma, iako téż dla zrozumienia Nakazów y Rozporządzeń otrzymanych zażywać do pomocy do tego nadordynnych, y ieżeli potrzeba ieszcze mających bydź postanowionych Tłumaczów, y ciż muszą bydź zażywani od Sądów przy ustnych słuchaniach albo Inkwizycjach, Osób Niemieckiego Języka, nieumiejętnych bądź to w Cywilnym lub kryminalnych Processach y w innych raziech.

To czternaste. Naturalnemu porządkowi iest przyzwolita, że kto ma przyczynę skarżyć się na Prywatnego o czynioną sobie od niego Krzywdę, u owegoż Sędziego; kto zaś przeciwko Sądowego rozporządzenia albo Kollegium uciążonym bydź sądzi się, u tego Kollegium Lub Sądu wyższego Sędziego albo Kollegium skażyć musi; a zatym przez się wydaje się, iż każdy swoją skargę przeciwko drugiego, według oznaczenia w wyż stojących Odcięcia h zamykającego się, przed iego właściwym Sędzią zanosić ma; kto zaś przeciwko samych niższych Sądów uskażać się przyczynę ma, to do Naszego Naywyższego królewskiego y Kraiowego Sądu, gdy zaś przeciwko tego s-arga czyniona bydź ma, do ministerium Stanów nazwanego Etats Ministerium tu w Berlinie y wprawdzie to tego Departementu, do którego sprawa albo rzecz podług swoiey iakowości należy, podawać musi.

Wszystkim Naszym wiernym Poddanym wprawdzie otwarta droga stoi nawet do Naszego Tronu, y według Naszego Oycowskiego Królewskiego ieczowania o Uszczęśliwienie każdego, żadnego sprawiedliwie uskarżającego się nie wysłuchanego i bez poratowania nie opuścimy, te atoli Dobrodziejstwo przez płonne Skargi, a tym bardziej przez pominięcie wszystkim otwarto stojącey drogi prawney swoje uciążliwości nasamprzód przed immedialnemi i rzeżożenemi przekładać, nie ma bydź źle zażywane, owszem inaczey takowi rozwiożli Suplikaanci Naszego Sprawiedliwego Upomnienia, y w Naszych Prawach postanowionych kar spodziewać się mają.

Jako w wyż stojącym przedziale porządek, którym skargi y Uciążliwości zanoszone bydź mają, przepisany iest, tak po Piętnaste ma miejsce podobny porządek we wszystkich tych pilnych sprawach, w których prawny spór przez aktualną Sentencją rozsądzony będzie. Wszystkie ogulnie Sądy mrieysze w rzeczach im wyżej naznaczonych y przywłaszczonych w pierwszej instancyi pozuią czyli rozeznaią. Kto z tego Wyroku nie iest kontent, może y powinien do Naszego Naywyższego Królewskiego y Kraiowego Sądu appellować, y ten poznawa w drugiej, to iest w Appellacyney Instancyi; kto zaś i przy tym uspokoić się nie chce, temu iest wolne w Sprawach do tego Kwalifikuiących się, udanie się, do Remedium Revisionis, y w tey trzeciej Iastancyi poznawa tu w Berlinie dla wszystkich Naszych Kraiów y Państw ufundowanych Naywyższy Trybunał.

W Sprawach, w których Nasz Naywyższy Królewski y Kraiowy Sąd, w pierwszej Instancyi w przyszłe na potym sędzią być miałby, y które My, iak prętko tylko według dziesiątego przedziału niektóre osobliwsze mające bydź erygowane Sądy w tym kraiu stabiliowane zostaną, dostateczniej determinować zatrzymaliśmy Nam Poznawanie w drugiej Instancyi ieszcze mającemu bydź wymienionemu Sądowi nakazemy y nadamy.

Trzecia zaś y Rewizyi Instancya zostanie i w tych sprawach szczególnie do Naywyższego tuteyszego Trybunału pozwolona.

Według Naszego ogólnego powszechnego Sądów ułożenia pierwszych praw Kardynalnych w żadney Sprawie nie mają miejsca więcey iak trzy Instancye, y co w ostatniej Instancyi decydowano iest, żadnemu dalszemu nowemu sprawy otwieraniu y Rozsądzaniu podległym bydź nie może.

Tudzież przeciwko każdej w pierwszej albo drugiej Instancyi ferowaney y publikowaney Sentencyi, iak prętko ta in rem Judicatum transiit, żadna dalsza Audiencya miejsca nie ma, ani znaydzie. Ani My Sami, ani Nasze Stanów Ministerium Etats nazwane żadnych decyzyi nie czyniemy, któreby moc Sądowey Sentencyi miały.

In Criminalibus, to jest w Sprawach Kryminalnych nie ma więcej nigdy jak dwie Instancye, a zatem przeciw w pierwszej Instancyi wypadłego Dekretu tylko Remedium Ulterioris Defensionis dopuszczone być może. Taka w pierwszej, iako w drugiej Instancyi pod Dyrekcją Naszego Najwyższego Królewskiego Sądu, wszystkie Kryminalne Dekreta od osobliwszych Kryminalnych Assessorów Koncyptowane będą.

Równie zaś iako osobliwszą uwagę y bacność na życie y osobistą Personalną wolność wszystkich Naszych Poddanych mamy, tak więc żaden z tychże nieco ciężką ciała, więzienia, cuchthauzu, festungu, a tym bardziey życia Karą obłożonym być nie może, bez tego, ażeby według gradusów czyli stopniów tych Kar albo Nasze Stanów Ministerium Etats nazwane tu w Berlinie, albo My Sami dekret podług w tym uczynionej Indukty potwierdzić nie mieli.

Żeby zaś po Szesnaste oprócz tej powszechney ogólnej Instrukcyi Nasi nowi poddani w Krótce téż potrzebną y dostateczniejszą wiadomość czyli znajomość Naszego całego sądowego ułożenia y praw otrzymali, według których po nastąpionym w drugim wyższym przedziale zniesieniu dotychczasowego sposobu procedendi, y do terazniejszych praw, oprócz sądu i w sądzie y oraz same sądy w przyszłe na potym szczególnie sprawować się powinni, y powinny. Tedy My owe sub A. w inkludowany krótki zbiór albo wyciąg, czyli Excerpt kazali znieść.

Jako samo przez się rozumie się, iż w zystkie Akcye albo Sprawy Ugody, Umowy, Zameścia, Testamenta y tym podobne, które do Dnia Publikacyi tego Notyfikacyjnego Patentu poczynione, y do rzeczywistej Istności przyproawdzone były, szczególnie według przeszłych, dotąd wzywanych Praw y Zwycajów rozsądzone być muszą, tak przeciwnie Nasze w Przydatku mienione Prawa y Sądów Ustanowienie, Naszego Królestwa Pruskiego, od teraz daley też tych do owego Królestwa przysposobionych i rowineyy i Powiatów szczególnym Prawidłem, modelem, y Regułą tak wszystkich Spraw czyli Akcyy Naszych Poddanych, iako też Sprawowania się czyli postępowania Sądów we wszystkich ale nie do Prowen-

tów, y Woyska, gdyż w tym co potrzebnego osobliwie do wiadomości podać zatrzymuiemy Nam, należących rzeczach y przypadkach albo raziech, tak dalece, iż wszystko odtąd opacznie, przeszłym Prawom, albo Sądów Ułożeniu postępowano będzie, nieinaczey iak za nieważne, y żadne miano bydz może.

My przeto wszystko to tym Patentem Naszym ogólnie wszystkim tak Duchownym iako y Świeckim Mieskańcom y Obywatelom Krajów Prus y Pomeranii. y Powiatów po tej stronie Notecy. które My odtąd iako Naszą własność w Possessyą wzieliśmy publicznie wiadomo czyniemy, y chcemy, ażeby Ci, jako téż Nasz Nowo założony Naywyższy Nadworny y Kraiowy Sąd wraz ze wszystkimi temuż Subordynowanemi Sądami iako naypilniey podług tego Patentu zachowywali się, y pod Uniknieniem Naszey Niełaski y Strofowania pod iakim kolwiek bądź pozorem Naszemu przez to zamierzonemu Królewskiemu Ojcowskiemu Końcowi w Sprawowaniu prawdziwey, prętkiey, nieuniętey Sądowej Spowiedliwości sprzeciwiać się, odważać się nie mają.

Dla Wiary y Wagi tego wszystkiego ten Nasz Patent Naszą własną podpisany Ręką, Naszą Królewską Pieczęcią utwierdzić, y do wiadomości każdego podać rozkazaliśmy. Tak dano, y działo się w Berlinie Dnia 28go Września 1772go roku.

Frydrych.

(L. S.)

v. Fürst.

EDYKT,

względem zatrzymywania i ścigania
DEZERTERÓW.

Dano w Berlinie dnia 13go Września 1772go roku.

Marienwerder,
bey Johan Jacob Kanter, Königl. West-Preussl. Hofbuchdrucker.

(Orzeł pruski).

MY FRYDERYK z Łaski Bożej Król Pruski, Margraf Brandenburski. Świętego Rzymskiego Państwa Arcy-Podkomorzy y Elektor etc. etc. Obwieszczamy, a wszystkim y Każdemu z Naszych wiernych poddanych Panom, Prałatom, Hrabiom, Rycerstwu, Zwierzchności y Urzędnikom, Londowym Radom, Komisarzom. Poskrzynnym, Sędziom, Ekonomicznym Pisarzom, Magistratom w Miastach y Miasteczkach, i inszym wszystkim i każdemu z Obywatelów wszystkim ogólnie Państw Naszych, przez ten Edykt w usilności y w Łasce do wiadomości podaiemy: iż My naymniejszego zaniedbania, w zatrzymywaniu y ściganiu Dezerterów, onych przepuszczania, albol i też godnego Kary przeprowadzania, ku Szkodziu y uszczerbkowi Naszego Woyska, żadną miarą przepuszcząć nie chcemy, owszem Nasza dokonieczna Wola iest, że ściganie y łapanie żołnierzów Zbiegów, iako naysilniey, naypilniey y nayscisley utrzymywane bydź ma.

Przeżoż postanawiamy y nakazuiemy tym Edyktem ze wszelką usilnością, ażeby żaden Żołnierz, niech on będzie Under Officer, Granadier, Muszkieter, Fuzylier, Puszkarcz, Raytar, Dragon albo Husarz, chociażby się takowy za Urlaubowanego, albo za Ordynansa udawał, tak w Mieście, iako we wsiach, y na gołym polu, przepuszczonym nie był, ieżeli

nie może cale dobrego y ważnego Passu od swego Officera pokazać, lecz owszem takowi mają być podeyżranemi o dezertowanie, y trzymani za Żołnierzów ważnemi Passami nieopatrzonych, tudzież owi, którzy przechodząc przez Miasta, Miasteczka y wsie, swoich Passów Zwierzchności, Szlachcicowi, Xiędzu, Szulcowi albo Wóytowi, tudzież inszym Ludziom pytającym się ich o to, nie pokazują, na tych miast Aresztowani, czyli łapani mają y do naybliższego Regimentu, albo Garnizonu oddani, od tego zaś do Regimentu daley, do którego Dezerter należy, odesłanym być powinien, który łożone na to Koszta powróci.

Wszyscy y Każdy, iak tylko naymnieyszą Wieść y wiadomość o dezertowaniu tego albo drugiego Żołnierza, czyto przez się, czyli też przez drugiego zaciągną y dostaną, mają być obowiązani Regimentom y Kompaniom, czyli Chorągwiom, pod któreni takowi Krzywoprzysięzcy zostają, bez naymnieyszego czasu opuszczenia donieść y oznaymić, gdyż chociażby dezertowanie w rzeczy Samey y nie nastąpiło, albo dezertier zostałby złapanym, tedy to ku żadney pomocy tego, który wiadomość o tym miał y o przed się wzięciu wiedział, a zamilczałby o tym, służyć nie ma, lecz on, według w tym przydających się Okoliczności, surową Cieleśną Karą obłożonym będzie.

Gdy Żołnierz z Regimentu albo Kompanii dezertuje, y to od Officera po wsiach i na Londzie y w Miastach oznaymiono będzie, y ztąd hałas stanie się, tedy Mieszczanie y Chłopi, powinni na tych miast na Koń wsiadać, na gwałt we dzwon dzwonić, drogi, albo passy obsadzić, y Dezertera daley szukać, oraz Officerom ku gonieniu Dezerterów potrzebne Konie, za gotowe pieniądze, brać dopuszczać.

Gdy Mieszczanie y Chłopi Dezertera znajdą y dostaną, mają go do bliższego Regimentu albo Garnizonu oddać, onym zaś z Akcyzy, która temu miejscu naybliższa iest, za Dezertera, którego złapali i oddali, Szczęść Talarów zapłacono będzie, które potym Regimentowi przez Naszą Generalną wojskową Kassę odciągnione być mają.

W Przypadku zaś, żeby Urzędnik, Szlachcic, Mieszczanin albo Chłopi wszelkiego możnego starania niedołożyli y

nieobrócili dla złowienia Dezertera, tedy mają być owi, którzy w tym niedbalemi byli, następującym Sposobem ukarani.

Miasto, które w tym punkcie swoją powinność omieszkalo, natych miast do odpowiadania y Indagacyi powinne być pociągnięte, y, podług znalezionych Okoliczności, dobrze widzialną, po Łacinie Arbitraria nazwaną, pieniężną Karą obłożone.

Gdy Officialist, Landrath nazwany, albo też Szlachcic to zaniedbał, do starania się czego podług Edyktu obowiązany jest, tedy tenże za to piętnaście Czerwonych Złotych Kary dać ma; Jeśli zaś w tym przejrzała się Wieś, tedy mieszkańcy owej, którzy popełnionego niedbalstwa winni są, na Miesiąc do Fortecy do roboty zaprowadzeni być powinni.

Ten zaś, który Dezertera przeprowadza y ratuje, bez wsze kiey Łaski przez Dekret y Prawo na Szubienicę wskazanym być powinien.

Przeto rozkazujemy wszystkim a wszystkim Naszym Regencyom, Wojennym y Ekonomicznym Komorom tudzież wszystkim y każdej, Sądowym Zwierzchnościom y Magistratom, tak we wsiach czyli na Loudzie, jako też w Miastach przygotowania uczynić, ażeby ten Edykt należycie publikowany y na zwyczajnych miejscach przybity był, osobliwie zaś, żeby wszystkim Leśniczom, Dziegciom palaczom, Drzewa rębaczom, Węglarzom, iako też na Hutach będącym, y ogólnie wszędy do wiadomości każdego przyść mógł, ażeby nikt, bądź kto chce, nie mógł wymawiać się niewiadomością.

Podobnie ku temu Końcowi ma ten Edykt we wszystkich Kościołach z Ambon publicznie czytany być, a z tym toż samo co ćwierci Roku tymże Sposobem powtarzany być powinno.

Dla Wiary y Wagi własną Naszą Ręką ten Edykt podpisaliśmy, y Naszą Królewską Pieczęcią podpieczętować kazaliśmy. Co działo się y dano w Berlinie Dnia 13 Września 1773.

(W oryginale niemieckim jest dobry rok 1772gi. Przep. Redakcyi).

Fryderyk.

(S. L.)

EXTRAKT

z Patentu Notificationis

dnia 28go Września 1772 roku.

.....

I.

Wszystkie przeszłe *Sądy Polskie*, pod jakimkolwiek imieniem zostawały, y wszelka przez te Sądy wykonana Jurisdikcyja, bez różności czyli to praw pospolitych y majestacyjnych, czyli tóż tylko osób partykularnych tykających się spraw, całe są zniesione; Żadne tóż prowokacye do iakiego wyższego *Sądu Polskiego, albo cudzoziemskiego, do Trybunału Piotrkowskiego, do Assessoryi*, co Sądów Relationis, albo Nadwornych Króla Polskiego, iakie przed tym były w używaniu, już daley nie będą dozwolone.

II.

Równie tesz wszelkie Prawa y Konstytucye w sprawach jurydycznych, ile nie tylko ułożenia praw samych, ale y przepisów względem procederu sądowego w sobie zawierają, ale są zniesione.

III.

Wszystkie powiaty nad Notecią są inkorporowane do Królestwa Pruskiego, a prawa pruskie w tymże Królestwie wprowadzone, tymże powiatom pro regula służą.

IV.

Podług fundamentalnego ułożenia rządu y panowania w krajach Jego Królewskiej Mości Pruskiej, wszelkie administracyi Intrat krajowych, a Direkcyi y dozoru całego porządku Policyjnego w kraju, quoad statum oeconomicum et interesse publicum tyżące się sprawy, szczególnie tylko do kognicyi Kolegiów finansialnych y kameralnych, a podług różności spraw, pod osobliwą swoją denominacyą na to postanowionych Departamentów finansialnych y kameralnych, y do nich należących przełożonych, tym samym sposobem należą, iak w Konstytucyi fundamentalney d. d. 19 Czerwca 1749 względem wszystkich prowincyi Jego Królewskiej Mości Pruskiej ustanowiono.

V.

Dla dozoru na wszystkie inne świeckie y duchowne interesa y dla przestrzegania onychże, a dla czułości o nich, w Kwydzynie Regencya Zachodnio pruska jest ustanowiona, która z początku miała imię Naywyższego Sądu Nadworuego i Ziemskiego.

VI.

Taż sama Regencya więć tesz w sprawach do rządu krajowego należących y quoad publica, ztąd we wszystkich samowładnego panowania y Praw Majestatycznych Jego Królewskiej Mości tyżących się interesach, w rzeczach tak świeckich iako y duchownych względem wszystkich religii, o to wszystko starać się powinna, co nie tylko podług wyż przytaczaney konstytucyi fundamentalney d. d. 19 Junii 1749 Regencyom y naywyższym sądom krajowym, ale tesz osobliwie Regencyi w królestwie pruskim iest powierzono.

VII.

Względem spraw duchownych Regencya, oprócz takowych, które z nich do praw majestatycznych y samowładnego panowania należą, y iuż w przedchodzącym paragrafie

iey są przypisane, z osobna tecz jeszcze wszystkie inne sprawy, które w drugich prowincjach królewskich osobliwym na to postanowionym Konsistorzom są powierzone zawiadować powinna, z tą jednak limitą, iż względem katolików, jurisdikcyą duchowna in causis vere ecclesiasticis, przy duchownym sędziu zostawa.

VIII.

Względem zawiadowania sprawiedliwości, Regencya ma na sobie wszystkie obowiązki Naywyższego Sądu Krajowego w sprawach tyczących się

- a) Jurisdikcyi Cywilney.
- b) Jurisdikcyi Kryminalney.
- c) Interesów opiekuńskich.

IX.

Też same obowiązki zawierają w sobie

1. Naywyższy dozór y Direkcyą w zawiadowaniu spraw jurydycznych u wszystkich sądów w kraju.
2. Jurisdikcyą, którą sama Regencya wykonać powinna.

X.

Po zniesieniu wszystkich innych przeszłych sądów, iak w piérwszym paragrafie nadmieniono, do wykonania jurisdikcyi na potym tylko moc i władzę mieć będą:

1. Szlachta y possessorowie dóbr szlacheckich y innych, którzy dotąd z ważnego prawa nad mieszkańcami tychże dóbr swych własnych, Jurisdikcyą patrimonialną wykonali.
2. Rady mieyskie w takowych miastach, które także z ważnego przywileju znajdują się w possessyi i prawa do wykonania Jurisdikcyi.
3. Świeżo i postanowieni urzędnicy jurydyczni w amtach lub Ekonomiach królewskich.
4. Nowo założone Sądy Ziemsko-Wóytowskie.

XI.

Wszystko co przerweczonem niższym sądom w specjalnych Instrukcyach y Regulamentach im przepisanych wzglę-

dem zawiadowania sprawiedliwości nie wyraźnie zlecono, należy do Jurisdikcyi przełożoney im Regencyi.

XII.

Taż sama Regencya tesz ma moc y władzę, że we wszystkich iey powierzonych sprawach y interesach Mandaty, Rezolucye, y Dekreta pod imieniem królewskim expedyować y wydać może.

XIII.

W rzy wszystkich sądach a ogólnie we wszystkich sprawach, wszystko po niemiecku się ma traktować, każdy zaś, co się na tym języku nie zna, skoro co w sądzie chce podać, albo kiedy mandatu iakiego, którego odbiera, nie rozumie, powinien na to zażyć Tłumacza przysięgłego.

XIV.

Według naturalnego porządku, każdy co na drugiego się skarży, powinien skargę swoją przeciwko niemu u właściwego jego sędziego podać; kto zaś ma racją, uskarżać się nad samemi sądami niższemi, obżalowanie swoje do Regencyi Zachodnio-Pruskiej w kwydzynie; a kto się na tę samą skarżyć chce, do Naywyższego Ministerium w Berlinie, a zwłaszcza tego Departementu, do którego ta sprawa w gatunku swoim należy, wnosić może; owszem, gdy każdemu poddanemu przystęp do Tronu królewskiego jest wolny, każdy tesz skargi swoje Samemu Królowi Jego Mości podać może, strzec się jednak trzeba, żeby to dobrodzieystwo kto bez słuszney racyi, a mniey ieszcze z opuszczeniem piérwszey każdego instancyi, źle y nadaremnie nie zażył; gdyż takowy uparciwy suplikant spodziewać się ma, że za to podług praw rygору będzie karany.

XV.

We wszelkich sprawach cywilnych, gdy proces iaki dekretem sądowym ma być rozsądzony, trzy instancye tylko są naznaczone y dozwolone; sądy w każdej instancyi na to

postanowione feruią Dekrety. Ani sam Król Jego Mość Nayiaśnieyszy, ani tesz Ministerium Jego w żadney sprawie nie decyduią in vim sądowego dekretu lub sentencyi. W sprawkach wryminalnych, dwie tylko instancye są dozwolone, nikt zaś nie może być karany karą iakową znaczną na cieie, więźniem, Cuchthauzem, Festunkiem, a mniety jeszcze na życiu, póki Dekret lub Sentencya takowa podług różności y ciężkości naznaczoney kary albo od Naywyższego Ministerium w Berlinie, albo od Samego Króla Jego Mości, po wysłuchaney sprawie wprzód nie jest konfirmowana y potwierdzona.

XVI.

Kardynalne prawa y ułożenie pospolite w zawiadowaniu spraw jurydycznych w królestwie pruskim, które iak iuż wyżej sub Num. III wzmiankowano, pro regula służyć, per extractum znayduią się opisane w przydatku sub Lit. A.

Dan w Kwydzynie dnia 16. Czerwca 1775.

(L. S.)

JEGO Królewskięy Mości Regencya
dla Prus Zachodnich.

Hrabia de Finkenstein.

PUBLICANDUM.

Nayjaśniejsza JEGO Królewska Mość. Pruska Pan Nasz Naymiłościwy, kazawszy iuż teraz, Zachowane sobie w dziesiątym Paragrafie Patentu Notificationis d.d. 28go Miesiąca Września, Roku 1772. Naywyższemu Sądowi Nadwornemu y Ziemskiemu w Kwydzynie subordynowane być mające Sądy w Prusiech Zachodnich, które napotym nad wszystkiemi ani Patrimonialney Jurisdykcyi Szlacheckiey, lub Possessorów dóbr szlacheckich y innich, ani Jurisdykcyi mieyskiey, ani téż immediate Jurisdykcyi Ekonomiczney w Królewszczynach podległemi osobami, rzeczami, y dobrami, ile względem onychże nie iest iakaż osobliwa Excepcya uchwalona, realną y personalną Jurisdykcyą w sprawach Cywilnych y Kryminalnych piastować y wykonać mają, pod Denominacyą. Sądów Królewskich Ziemsko-woytowych ustanowić; Zosobna zaś wszystkie w powszechności, w Possessyą odebrane y pod Berłem Naywyższej JEGO Królewskiej Mości zostaiące powiaty nad Notecią, w tey mierze założonemu teraz w mieście Łobzenicy Sądowi Ziemsko-woytowemu (póki tenże sąd przyszlą stateczną Rezydencyą y przemieszkanie swoje w Więcborgu brać nie może) poddawszy. Tenże sąd będąc téż iuż iednym Direktorem, iednym Konsiliarzem sądowym, a iednym Assessorem y Sekretarzem cum voto, wraz z innemi potrzebnemi officialistami niższemi należycie osadzony; przysięgą urzędową obowiązany, y do przestrzegania powinności swoich dostateczną Instrukcyą opatrzony.

Więc na Rozkaz wzwyż wspomnioney naywyższej JEGO Królewskiej Mości Pruskiej, niuieyszym Patentem to się publicznie obwieści y do każdego wiadomości podae się; wszyst-

kim zaś w pospolitości obywatelom przerzeczonych pod władzą JEGO Królewskiej Mości Pruskiej, zostających powiatów nad Notecią; iako téż ogólnie wszystkim, którzy tam handel swój prowadzą lub inszy iaki interesy sprawunek mają ta się daie przestroga, aby odtąd wszelkich ułożenia Cywilney lub kryminalney Jurisdykcyi interessów opiekuńskich y zapisów na grunta tyczące się skargi, sprawy y Supplyki, które aż do tąd interimistice tylko, póki tu jeszcze sąd Ziemsko woytowy nie był założony, przy samym Naywyższym sądzie Nadwornym y Ziemskim, albo przy Jurisdycyjnym Jego Kommissarze przyięte y traktowane były, teraz do tegoż sądu Ziemsko woytowego w Łobzenicy, in quantum, według wzwyż wyrażoney, z Patentu Notificationis d. d. 28go Września 1772. Determinacyi Jego, do niego należą, od nich wniesione y podane były; tudzież aby przed nim, kiedykolwiek zapozwani lub przywołani będą każdego czasu niepochybnie y bezwstętu się stawili; wszelkim, czyli w Imieniu samey Naywyższej JEGO Królewskiej Mości; czyli Naywyższego Sądu nadwornego y Ziemskiego, lub téż Sądu Ziemsko-woytowego publikowanym y obwieszczonym ustawom, się submitowali, a onychże punktualnie przestrzegali; in Casu vero contraventionis y odporu iak naysurowszych kar nieposłuszeństwa swego oczekiwali.

Jakoż tedy wreszcie wszystko przy wyraźney uchwały Patentu Notificationis d. d. 28. Września 1772 zostawa; tak się téż daley przez się samo rozumie, że wszystko, co się tycze praw Majestatycznych, bądź w duchownych, bądź téż i w świeckich sprawach, iak dotąd, tak y na potym szczególnie dostarania y dozoru lub funkcyi Naywyższego Sądu Nadwornego y Ziemskiego należeć będzie.

Poczym się więc każdy pomiarkować y rządzić powinien.

Signatum w Kwydzynie dnia 27go Kwietnia. Roku 1772.

(L. S.)

Królewski Pruski Sąd Naywyższy Nadworny y Ziemski
Hrabia de Finkenstein.

PUBLICANDUM:

Nayiaśnieyszy Krol Jegomość Pruski, Pan nasz naymiłościwszy, gdy iuż w roku 1773. zachowane Sobie w dziesiątym paragrafie Patentu Notificationis d. d. 28go miesiąca Września, roku 1772 Regencyi dla Prus Zachodnich w Kwydzyńnie postanowioney subordynowane być mające sądy w Prusiech Zachodnich, które na potym nad wszystkimi, ani patrimonialney Jurisdikcyi szlacheckiey, lub Possessorów dóbr szlacheckich y innych, ani Jurisdikcyi mieyskiey, ani tesz immediate Jurisdikcyi Ekonomiczney w krolewsczyznach podległemi osobami, rzeczami, y dobrami, ile względem onychże nie iest iakaż osobliwa Excepcya uchwalona, realną y personalną Jurisdikcyą w sprawach cywilnych y kryminalnych piastować y wykonać mają, pod Denominacyą sądów Królewskich Ziemsko-woytowskich ustanowić kazał; z osobna zaś powiaty nad Notecią tymczasem w mieście Łobżenicy założonemu Sądowi Ziemsko-Woytowskiemu poddał; potym się zaś pokazało, iż tenże Sąd Ziemsko-Woytowy y sam jeden wszystkim do niego należącym sprawom wystarczyć nie mógł; więc Krol JEGO mość Nayiaśnieyszy z teyże samey przyczyny rezolwować raczył, dla wzmiankowanych powiatów nad Notecią ieszcze ieden takowy Sąd Ziemsko-Woytowski w Bydgości ustanowić, ażeby ten, co dotąd w Łobżenicy przebywał, do miasta Piły był przeniesiony y temu co napotym w Bydgości rezydencyą swoją mieć będzie Powiatów Bydgoski, Koronowski, Łabiszyński, Szubiński, Gniewkowski, Inowrocławski, Notecki, Powidzki y Żniński; Drugiemu zaś co dotąd w Łobżenicy przebywał y teraz do Piły przeniesiony być ma, Po-

wiatów Wieluński, Nowodworski, Wałęcki, Fridlandski, Łobzenicki, Kamiński, Krojański, Nakielski, Margoniński, y Czarnikowski do swoiey Jurisdikcyi naznaczył.

Na Rozkaz tedy wyż-wspomnionego Króla JEGO mości to się ninieyszym Patentem publicznie obwieszcza, y do każdego wiadomości podaie.

Wszystkim zaś w pospolitości obywatelom tychże powiatów a ogólnie wszystkim, którzy tam Handel swój prowadzą lub inszy iakowy interes y sprawunek mają, ta się daie przestroga, aby odtąd wszelkie ułożenia cywilney lub kryminalney Jurisdikcyi, Interesów opiekuńskich, y zapisów na grunta tyczące się skargi, sprawy y supliki podług przereczoney Repartycyi y Determinacyi Distryktow Sądowych, przy wzmiankowanych dwojakich Sądów Ziemsko-woytowskich w Bydgości albo w Piły, in quantum, według wzwyż wyrażoney z Patentu Notificationis d. d. 28go Września 1772 Determinacyi ich, dotychże sądów należą, od nich wniesione y podane były; tudzież aby przed niemi, kiedykolwiek zapozwani lub przywołani będą, każdego czasu niepochybnie y bez wstrętu się stawili; wszelkim tak pod imieniem samego Króla JEGO Mości iako tesh Regencyi Zachodnio-Pruskiej, lub tesh Sądu Ziemsko-Woytowskiego publikowanym y obwieszczonym ustawom się submittowali, a onychże punktualnie przestrzegali; in casu zaś kontrawencyi y uporu iak naysurowszych kar nieposłuszeństwa swego się spodziewali.

Ażeby się tesh nikt niewiadomością wymawiać nie mógł, gdyby snadź w tym albo owym mieyscu Patent Notyfikacyjny d. d. 28go Września 1772, jako tesh Instrukcyja dla Regencyi Zachodnio-Pruskiej d. d. 21go Września 1773 objaśnienie przereczonego Patentu w sobie zawieraiąca, tudzież Instrukcyja dla Sądów Ziemsko-Woytowskich w Prusiech Zachodnich de eodem dato; niemniej tesh Instrukcyja dla wszelkich szlacheckich y innych Sądów Patrimonialnych w Prusiech Zachodnich d. d. 17go Września 1773 nie były publikowane. Więc każdy Possesor dóbr iakich w tychże powiatach nad Notecią, któremu takowe prawa fundamentalne Prus Zachodnich w sobie zawieraiące Konstitucye ieszcze nie są dostatecznie znaiome, w tym Sądzie Ziemsko-Woytowskim

do którego podług wzwyż wspomnionego dispartimentu jurydycznego należy, czym prędzey, tym się oświadczać y Eksemplarzu tychże przerzeczonych ustaw upominać się powinien.

I. W téj mierze tesz iusz *Extrakt z Patentu Notificationis d. d. 28go Września 1772* przez Instrukcją dla Regencyi Zachodnio-Pruskiej, z razu pod imieniem Nanywyszego Sądu Nadwornego y Ziemskiego ustanowioney, d. d. 21go Września 1773 objaśnionego, iest wygotowany: który każdemu na swe żądanie ma być udzielony.

II. Przy samey zaś *Instrukcyi dla Regencyi Zachodnio-Pruskiej d. d. 21 Września 1773* następujące punkta sobie zważać trzeba.

1. W §§ 3 y 9 do Sądu Ziemsko-Woytowskiego dla powiatów nad Notecią wtenczas w Łobżenicy ustanowionego, a teraz zamiast Więborgu do Piły przenieść się mającego, teraz ieszcze przydać trzeba Sąd Królewski Ziemsko-Woytowski w Bydgości nowo założony, względem którego to wszystko także się rozumie, co względem pierwszego iest ustanowione, z tą iednak uchroną, że in casu w przerzeczonym § 9, opisanym, gdy mianowicie w sprawie niespełna 20 talarów wynoszącej apellacya nastąpi, Akta na potym od Sądu Ziemsko-Woytowskiego w Piły zostającego, do Bidgoskiego; od Bidgoskiego zaś w równym przypadku do Chełmińskiego posłane być mają.

2. Te same w § 13 teyże Instrukcyi dla Regencyi naznaczone terminy, od których rachuiąc, także przytoczone y przepisane prawa in decidendo pro Fundamento służyć mają, y w powiatach nad Notecią powinny być przestrzegane, z tą iednak uchroną, że skoro w sprawie iuż przed datą ninieyszego Patentu w powiatach nad Notecią zawartey, iawnie się pokazuje, że wtenczas na tymże mieyscu, przepisane prawa królewskie pruskie ieszcze nie były publikowane, taż sama nie podług praw terazniejszych, lecz przeszłych, rozsądzona być powinna; we wszystkich zaś przypadkach y spra-

wach nowszych, od daty niniejszego Patentu rachuiąc nikt iuż albo niewiadomością, albo uchroną nie nastąpioney publikacyi, przeciwko aplikacyi tychże praw, które się niniejszym powtórnie obwieszczają, nie będzie mógł y nie ma zasłaniać.

III. Względem *Instrukcyi dla Sądów Ziemsko-woytowskich d. d. 22 Września 1773* także następujące tylko punkta zważać trzeba:

1. W § 1, 6, y 41, oneyże do Sądów Ziemsko-Woytowskich tamże mianowanych, teraz ieszcze liczyć trzeba, nowo założony Sąd takowy w Bydgości, y iuż wyżej wzmiankowane, co tak do tego, iako y do drugiego z Łobzenicy do Piły przenieść się mającego Sądu Ziemsko-Woytowskiego Jurisdikcyi na potym należć będzie; tudziesz, iż w apellacyach niespełna 20 talarów wynoszących akta na potym do Sądu Ziemsko-woytowskiego od Piły przeniesionego, od Bidgoskiego, a do Bidgoskiego do Chełmińskiego posłane być powinny.
2. Przy § 24 toż samo się także rozumie, co iuż wyżej względem dispozycyi § 13 Instrukcyi dla Regencyi się nadmienilo.

IV. Przy Instrukcyi nawet dla wszystkich tak szlacheckich iako y innych Sądów patrimonialnych d. d. 17. Września 1773 tylko ad Tit. III Sect. I § 1 toż samo, co iuż wyżej względem praw, przy § 13 Instrukcyi dla Regencyi wyrażono, zważać trzeba.

Podług czego się więc każdy miarkować y zachować powinien. Dan w Kwydzynie dnia 16go Czerwca 1775.

(L. S.)

JFGO Królewskiej Mości Regencya dla Prus Zachodnich,

Hrabia de Finkenstein.

PATENT

względem nowo założoney w Bydgości

Deputacyi lub Delegacyi

Kameralney Woyskowej y Ekonomiczney

Zachodnio-Pruskiej,

do ktorey przed tym od Korony Polskiej posiadłe, a teraz od
króla JEGO Mości Pruskiego

w Possessyą odebrane Powiaty po tey y tamtey stronie Noteci,

w sprawach Finansialnych, Kameralnych, tudzież

y Handlu a generalnego y specjalnego porządku Policyinego się
tyczących, y innych pospolitych Interossach Krajowych odtąd
należyć będą.

D. D. w Berlinie dnia 29go Czerwca 1775.

W Kwidzynie,

w drukarni Królewskiej Nadworney dla Prowincyi Prus-Zachodnich.

My Frydrych, z Bożey Łaski Król Pruski, Margrabia
Brandenburski, Świętego Państwa Rzymskiego Arcy-Podko-
morzy y Książę Elektor; Samowładny y Naywyższy Książę
Śląski; Samowładny Książę Arauzyański, Neokomski y Wa-
lentiniański, iako tesz Hrabstwa Glackiego; w Geldryi, Mag-
deburgu, Kliwii, Jylyi, Bergyi, Szczecina, Pomeranii, Ka-
szubów y Wandalów, w Meklenburgu y na Krośnie, Książę
Burgrabia Norymberski, Książę Halbersztadski, Mindański,
Kamiński, Wendeński, Szweryński Ratoburski, Wschodniey
Fryzyi, y Murzyi; Hrabia na Hohencolleryi, Rupwinie, Mar-

chyi, Rawensbergu, Hohensztenie, Teklenburgu, Szwerynie, Lingii, Buryi y Lerdamie, Pan Rawensztyński, Ziem Rosztockiey, Starogardskiey, Lemburskiey, Bytowskiey, Arelateńskiey y Bredinskiey etc.

Wszem wobec y każdemu z osobna do wiadomości podaiemy, iż My w Powiatach przedtym od Korony Polskiey posiadłych, a teraz od Nas w Possessyą odebranych, tak po tey, iako y po tamtey stronie Noteci, dla należytey y akurately Administracyi Intrat Naszych Pańskich, tak Financialnych y Ekonomicznych, iako tesh y innych, nie mniej dla potrzebnego dozoru porządku krajowego y policyinego, tudziesz y dla podźwignienia y pomożenia stanu dorabiaiącego się y dobra pospolitego, a dla zaspokoienia skarg wiernych Naszych Poddanych po tey y po tamtey stronie Noteci, osobną Prezydentowi Kamery Naszey Woyskowej y Ekonomiczney Zachodnio-Pruskiey w Kwydzynie, subordynowaną Deputacyą lub Delegacyą Kameralną Woyskową y Ekonomiczną, dla przerzeczonych Berłu Naszemu podległych Powiatów po tey y po tamtey stronie Noteci ustanowić, a miasto Bydgość na zawsze do rezydencyi Jey naznaczyć raczyli.

A iż My teyże Delegacyi Naszey Kameralney Zachodnio-pruskiey ogólnie Administracyą Intrat Naszych y Skarbu publicznego. Ułożenie y dozór porządku krajowego policyinego, ile się tycze statum oeconomicum, politicum y Interesse publicum, z osobna zaś

to co do podatków i kontrybucyi należy, Administracyą Królewszczyn, lasów y Łowów Naszych.

Dozór y bacność na wszystkie sposoby żywienia się. Rzemiosła, Cechy, Towarzystwa, Manufaktury, Fabryki, Commercia, Handel wodny y lądowy, osadzenie nowych kolonii, utorowanie y naprawienie gościńców lub Traktów, Dróg, y Mostów, wyczyszczenie rowów, sprowadzenie wód, żegluge na rzekach y założenie potrzebnych kanałów, porządki ogniowe w miastach y po wsiach, y inne do dobrego porządku y rządu w miastach należące Dispozycye y rozporządzenia, iako to: Miary, łokcie y wagi. Taxy na chleb, piwo, gorzałkę y mięso.

Doglądanie mieyskich intrat y dochodów, lub dozór na kamarye.

Tudziesz y na porządki tyczące się Marszów wojskowych, rozłożenia żołnierów w kwaterach, podatków serwisyowych, Furażów, Podwód. y innych do spraw finansialnych y kameralnych należących interesów

miłościwie powierzyli; więc tesz ninieyszym, wszem wobec, osobna zaś Naszym w przerzeczonych od nas w Possessyą odebranych Powiatach po tey y po tamtey stronie Noteci zostającym wiernym Wasalem y Poddanym iakieykolwiek kondycyi y godności, nakazuiemy, aby wspomnioną w Bydgości założoną Delegacyą Kameralną Woyskową y Ekomiczną Zachodnio-Pruską w teyże własności uznali y wszystko, co taż Delegacya, pod Naywyższym Imieniem Naszym, y na zlecenie Nasze w sprawach Finansialnych y policyjnych, Specjalnemu Jey dozorowi powierzonych rozporządzi, y nakaze, iako nayściśleley zachowali y przestrzegali, a w sprawach do starania y dozoru teyże Delegacyi Kameralney należących do niój się referowali, Supliki zaś y Memoriały swoje iako do Naywyżzey Osoby Naszey napisali, y od niey w Naywyższym Imieniu Naszym rezolucyi oczekiwali.

Dla większey wiary Patent ninieyszey Naywyższą ręką Naszą podpisawszy, lieczeniem Naszą Królewską stwierdzić, w niemieckim i polskim języku do druku pdać, a wszędzie należycie publikować rozkazaliśmy. Działo się y Dan w Berlinie dnia 29go Czerwca 1775.

Frydrych.

(L. S.)

de Massów, de Blumenthal, de Derszau, de Szulenburg, J. Waic de Eszen, de Goerne.

PUBLICANDUM

dla wszystkich poddanych Królestwa

Pruskiego, względem skassowania y zniesienia motowidła krótkiego a przyięcia y wprowadzenia motowidła długiego.

Nie tylko Poddanym Wschodnio-Pruskim y Litewskim od wielu lat wiadomo, iż motowidło krótkie przed tym zażywane, iuż wcale nie ma być pozwolone, a że na miejsce iego dłuższe motowidł, które w pół diametrze, trzy y pół ćwiercia łokcia, a w okręgu półczwarta łokci Berlińskiej miary w sobie zawiera, a we wszystkich inszych Prowincyach JEGO Królewskiej Mości iest w używaniu, ma być wprowadzone; ale tesz warmińskim y drugim obywatelom Prus Zachodnich iuż Patentem d. d. 13go Września 1772. Miary y wagi Prus Zachodnich ordynującym, odmienienie motowidła iest nakazane gdzie y oraz dłuż iego y okrąg szetelnie są przepisane. Tymczasem iednak codziennie się uważa; iż dawne krótkie motowidło prawie jeszcze wszędzie, a to tak w starych Prowincyach, iako y w nowych iest w używaniu, albo że przynajmniej, tam gdzie długie motowidło mają y krótkie ieszcze otrzymają. Gdy zaś iedno tak iak y drugie iest kary godne, a Król JEGO Mość Nayaśniejszy koniecznie tego żąda, żeby w krajach JEGO wszystkich iednakowa tylko była miara y waga, ile że to y względem Handlu zagranicznego iest pożyteczne, gdyż skoro dwojaka jest miara żadnym sposobem zdrady y ukrzywdzenia hamować nie można; więc niniejszym się ordynuje y postanawia, iż na potym y od św. Michała nie insze motowidło na przedzę, iak tylko takie, co wyżey opisano o trzech y pół ćwierciach łokcia

Berlińskiey w półdiametrze, y o półczwarta łokciach Berlińskich w okręgu, ma być pozwolone, ażeby żadna zdrada stać się nie mogła, więc wszystkie nowé motowidła powinny być sztemplowane, w urzędzie Burmistrzowskim w miastach, towarzyszom zaś nakazać trzeba, żeby tymczasem takowe motowidła w dostateczney liczbie wygotowali y po gotowiu mieli, aby ludzie wieyscy za wczasu niemi się opatrzyć mogli, a w przedzeniu nie mieli przeszkody; każdy zaś powinien będzie, tydzień przed św. Michałem, motowidło swoje dotąd zażywane, dobrowolnie y nie czekając na upominanie się iego, oddać przelożoney Zwierzchności swoiey, to jest szlachetni poddani, Państwu swemu, Królewscy do Amtu, a mieyscy obywatele Magistratowi miasta; na którego mieysce należy tym sztemplowanym motowidłem się opatrzyć obowiązani będą; ci zaś, którzy już takie wielkie motowidło zażywali, powinni go ieszcze dla większey wiary dać sztemplować w Urzędzie Burmistrzowskim naybliższego miasta.

Gdyby zaś kto tego miał zaniechać, a przy Rewizyi, która dwie niedziele po św. Michale niezawodnie stać się powinna, by się pokazało, że naprzeciwno tey ustawie y Dispozycyi, albo krótkie motowidło otrzymał, albo się wcale długim nie opatrzył, ani go przerzeczonym sposobem sztemplować dał; tudziesz gdyby kto po tym czasie przę zę do miasta przywiózł, co się ieszcze na stare motowidło motała a miary Berl. wyż przepisany by nie trzymała; ten nie tylko bez wszelkier folgi Konfiskacyi takowey przędy, ale tesz ieszcze podług uznania, dowolney winy albo tesz kary na ciebie spodziewać się może. Podług czego się więc każdy zachować a szkody się wystrzeć powinien.

Dan w Kwidzynie, dnia 2go Siępnia 1775

*Królewska Zachodnio-pruska Kamera Wojskowa
y Ekonomiczna.*

PUBLICANDUM.

Lubo król JEGO Mość Pruski, Pan nasz Naymiłościwszy, dla rozkrzewienia y wspomżenia Handlu i rowincyi Prus Zachodnich z Państwuy pogranicznemi podług obwieszczenia Piątego Departamentu Naywyższego Generalnego Dyrektorium Spraw Financyalnych, Woyskowych y Ekonomicznych d. d. 21go Czerwca c. a. w Mieście Bydgości, dla fortelney bardzo y wygodney Sytuacyi tegoż miasta, Cztery Jarmarki Wielkie założyć, y dla nich

- 1) Ostatni tydzień w Miesiącu Styczniu,
- 2) Tydzień po Bożym Wstąpieniu,
- 3) Tydzień po Święcie św. Jakóba, a
- 4) Ostatni tydzień Miesiąca Listopada,

każdego roku naznaczyć raczył: jednak król JEGO Mość Najjaśniejszy z poważnych przyczyn takowey w tey mierze ulubił odmiany: żeby odtąd Dwa tylko w Mieście Bydgości co rok bywały Jarmarki wielkie któreby się Głównym Jarmarkom porównać mogły; dwa zaś mniej znaczne Jarmarki, ażeby z tych dwóch Jarmarków głównych, które przez cały tydzień trwać, w których pierwszy dzień Końskie targy będą

pierwszy, w tydzień po Bożym wstąpieniu, a drugi w ostatni tydzień Miesiąca Listopadu nieodmiennie był trzymany; a żeby względem onych to wszystko się zachowało, co już względem Jarmarków wielkich Bydgoskich postanowiono. Z tych zaś drugich dwóch Jarmarków miernych które tylko przez trzy dni w tydzień jako o, w Poniedziałek, we Wtorek y we Środę trwać będą:

pierwszy, w ostatni tydzień w miesiącu Styczniu, a drugi w tydzień po św. Jakóbie jest naznaczony; Wszystkim tedy w obec tak pruskim jako y zagranicznym obywatelom (to do wiadomości się podaje, osobliwie zaś tak swoyskim jako y cudzoziemskim Fabrykantom y Kupcom ryczałtem handlującym albo też łokciem tylko y funtami przedawającym, oby przerzeczonych Jarmarków Bydgoskich z towarami swemi pilnie nawiedzali gdyż bezpiecznie się tego spodziewać mogą, że tak względem kupowania jako i przedania, wszelkie im z użożeniem krajowym się zgadzające wolności będą dozwolone, y każdemu tak na przyjazd jako y na powrót wolny Gleyt służyć będzie, a takowe też przytym się staną rozporządzenia, żeby wszyscy przybywający w mieście Bydgości jak najlepiej się pomieścić y wszelką wygodę mieć mogli.

Dan w Bydgości dnia 20 Października 1775.

JEGO Królewskiej Mości Delegacya Kameralna
Woyskowa y Ekonomiczna w Prusiech Zachodnich.

Ustanowienie

iakim sposobem

poddani Państwu swemu

się sprzeciwiający karani być mają.

MY FRYDRYCH z Bożej Łaski Król Pruski, Margrabia Brandenburski, Świętego Państwa Rzymskiego Arcy-Podkomorzy y Książę Elektor; Samowładny y Naywyższy Książę Szląski, Samowładny Książę Arauzyański, Neokomski y Walentyniański; iako tesz Hrabstwa Glackiego, w Geldryi, Magdeburgu, Kliwiy, Jylyi, Bergyi, Szczeczyna, Pomeranyi, Kaszubow y Wandalow, w Meklenburgu y na Krośnie Książę; Burgrabia Norymberski, Książę Halberstędski, Mindański, Kamiński, Wendeński, Szweryński, Ratoburski, Wschodniey Fryzyi y Murzyi; Hrabia na Hohencolleryi, Rupinie, Marchyi, Rawensbergu, Hohensteynie, Teklenburgu, Szwerynie, Lingyi, Buryi y Lerdamie; Pan na Rawenszteynie, Ziem Rosztockiey, Starogardzkiey, Lemburskiey, Bytowskiey, Arelateńskiej y Bredynskiey etc. etc.

Wszem w obec y Każdemu z osobna do wiadomości podaiemy. Gdyż się od niektórego czasu nie rzadko działo, iż poddani a czeladz onychże, częścią ze złości, częścią tesz z suppozycyi, że im krzywda jaka się stawa, a chcąc się przeciwko niéj zasłaniać, nie tylko z powinnego Zwierzchności swoiey, lub Państwu swemu y Officialistom onegoż posłuszeństwa się wyłamali, ale się tesz onymże zbuntowaniem, przegrozkami gwałtownego odporu ba y aktualnym gwałtem

sprzeciwiali; My zaś takowych swawolnych wszelkiemu porządkowi przeciwnych postępów, któremi takowi poddani sami sobie w sprawie swojej choć słusznej przeszkadzac zwykli, dopuszczać daley nie zamyślamy; Więć za potrzebną rzecz uznaliśmy, następującą w tej mierze uczynić Dispozycją.

§ 1.

Takowy mieszczanin, albo inszy poddany, któryby Pana swego czyli to samego majątności Dziedzica czyli tesz Possessora lub Jurisdycją na gruncie mającego uderzył, już z téj samej racyi na dwie lecie festunkową robotą ma być karany, a ta kara podług okoliczności y niebezpieczeń-plagi ma być obostrzona, iakoż y ten, który Zwierzchności swojej tylko uderzeniem przegraża, bez wszelkiego względu na okazyą, zkaż się takowa zwada poczęła, na sześć miesięcy do taczek powinien być osądzony.

§ 2.

Ktoby officialistę iakiego Zwierzchności swojej, w wykonaniu sprawy iemu zleconey, znieważył uderzeniem, pchnięciem lub inszym iakowym sposobem, ten gdyby co takiego uczynił Justiciariuszowi swemu przełożonemu, na rok ieden, względem inszego zaś officialisty, na sześć miesięcy do festunkowej roboty ma być osądzony; a tak tesz proporcjonalnie ten powinien być karany, któryby takowemu officialiście słowami pogroził albo by go zhańbił; Kara zaś tak w tym iako y w przedchodzącym paragrafie naznaczona powinna być duplikowana, skoroby poddani się zesзли, y zbuntowali, albo rozruch iaki poczęli. Wszystko to zaś, iako ni-niejszym rozporządzamy, stać się ma bez uszczerbku prawa, Zwiérchności gruntowej z ułożenia kraiowego y uchwał ziemskich służącego, mocą którego Zwierzchność takowa, nieposłusznego y upornego do tego prawnie pociągać może, ażeby domostwo lub posiadłość swoją w czasie naznaczonym trzech miesięcznym albo półrocznym przedał inszemu Zwierzchności się podobającemu człowiekowi.(!)

§ 3.

Gdyby się gromady, albo téż szczególne osoby z onychże tak dalece odważyć miały, żeby Komisarzom od Kolegiów Prowincyalnych zesłanym, albo tesz wyieżdnym lub komendom żołnierskim na Exekucyą mandatów pod Imieniem Naszym wydanych przy będącym odpor dali; tedy takowy o Komissarzu albo na Exekutnikach wypełniony Excess, za każdą razą osobno ma być karany, a to podług okoliczności, sześć miesięczną albo całoroczną, ba y dłuższą ieszcze robotą festunkową.

§ 4.

Gdyby się między chłopami mieszczanami y poddanemi uporem swoim takowych w przedchodzących paragrafach pod karą zakazanych występków się dopuszczającemi znajdowali żołnierze ua Urlaubie zostaiący, albo iuż w Rolę żołnierską wpisani; tedy Zwierzchność miejsca powinna tych zaraz Kazać wziąć pod Areszt to co się działo summariter dać spisać do Protokołu, y tenże Protokoł wraz z Aresztantem odeśłać do najbliższego Garnizonu, ażeby potym podług praw woyskowych mógł być osądzony, y według proporcji w przedchodzących paragrafach postanowioney Karą żołnierską, na której potym y Zwierzchności Ciwilney znać dać trzeba, mógł być Karany, czyli to robotą festunkową czyli tesz przez suchy las (l) go puszczaiąc.

Rozkazuiemy więc wszystkim poddanym Naszym w Łasce y usilności, aby się podług tego wszystkiego iako naysciśley zachowali; Kolegiom zaś Naszym kraiowym y wszystkim Zwierzchnościom, tudzi sz y względem Żołnierzów, Szefom y Komendantom, do których Sąd Nasz Woyskowy Generalny Exemplarze od Ministerium Naszego iemu udzielone roześle, aby téż Dispozycyą Naszą Generalną w przypadkach się zdarzaiących, bez wszelkiej folgi do skutku przyprowadzili. Ażeby się tesz to Ustanowienie Nasze do każdego wiadomości dostało, a poddani nasi szkody y kary wystrzegać się mogli; więc nie tylko w kościołach publicznie ma być czytane, ale tesz w Miastach od Magistratu, tak iako po wsiach od szołtysów. obywatelom publikowane, tu-

dziesz y na drzwiach Ratuszowych y kościelnych ba y we wszystkich Izbach sądowych y szołtyskich iako y w karczmach przybite być powinno.

Dla większey wiary y wagi orygynał tenże Naywyższą Ręką Naszą podpisawszy Pieczęć Królewską przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Berlinie, dnia 7. Grudnia 1775.

Fryderyk.

de Fürst, de Blumenthal, de Münchhausen, de Derszau, de Zedlitz, Bar. de Schulenburg, de Dörnberg, de Görne, de Gaudi.

DOKUMENT.

Sztempel reserwowany.

MY FRYDRYCH, Z BOŻEJ ŁASKI KRÓL PRUSKI Margrabia Brandenburski, Świętego Państwa Rzymskiego, Arcy-Podkomorzy y Książę Elektor; Samowładny y Naywyższy Książę Ślązki; Samowładny Książę Aranzyanski, Neokómski y Walentinianski, iako téż Hrabstwa Glackiego; w Geldryi, Magdeburgu, Kliwii, Jylyi, Bergyi, Szczecina, Pomeranii, Kaszubów y Wandalów, w Meklenburgu y na Krośnie Książę, Burgrabia Norymberski, Książę Halberstadski, Mindenski, Kamiński, Wendeński, Szweryński, Ratoburski, Wschodniey Fryzyi, y Murzyi; Hrabia na Hohencolleryi, Ruppinie, Marchyi, Rawensbergu Hohensteinie, Teklenburgu, Szwerynie Lingii, Burgi y Lerdamie, Pan Rawenstyński Ziem Rosztockiey, Starogardskiey, Lemburskiey, Bytowskiey, Arelateńskiej y Bredińskiej etc.

Nasze łaskawe Zdrowie Wam urodzonemu Andrzejowi Grabowskiemu wprzód gdy My szczęście Wazałów y Podanych Naszych, przez wprowadzenie w Zachodnych Prusiech bezstronney y prędkiey Adminystracyi sprawiedliwości wynieść starali się. y w tym od czasu Panowania Naszego iużeśmy Im wszystkim tych pożytków pozyskać raczyli, z

których wszyscy inszy Naszy Poddani Berłu Naszemu podlegly się cieszą, do zupełnego ale otrzymania zamysłów Naszych Oycowskich za potrzebną rzecz widzieliśmy, ażeby pod przeszłym panowaniem w Zachodnych Prusiech zupełnie niedbana Rzecz hypoteczna u wszystkich Sądów Ziemsko-Woytowskich należycie ustanowiona y do zupełney doskonałości, ile można, prowadzona była: Więc My ten interes, pod Direkcyą Regencyi Naszey w Zachodnych Prusiech, osobiwie wyznaczoney Kommyssyi, zlecić oraz téż pod 26. Octobris Roku 1776. osobiwą Instrukcyą napisać raczyli.

Aże podług tychże w teyże Instrukcyi wyrażonych przepisów, powszechna Adcytacya tychże wszystkich potrzebna jest, którzy do osiadłości w każdym powiecie Sądu Ziemsko-Woytowskiego znajdującey się, a Samey tylko Jurysdykcyi realney przerzeczonego Sądu podlegley, z dziedzicznego albo inszego prawu realnego pretensye jakie zakładać mogą, y do skutkowania teyże powszechney adcytacyi, z statkim prawem, każdy Possessor takowey majątności od Kommyssyi wprzód musi być wysłuchany, więc Was jako Possessora wsi Biszki przez to y mocą tego pozwamy, żebyście przed południem dnia 9 Kwietnia o ósmey godzinie do miasta Piły w izbie do Sessyi tamteyszego Sądu Ziemsko-Woytowskiego albo osobiście. albo przez Plenipotent'a stawili, y wysłuchanie wasze doczekali. Przy tymże wysłuchaniu, które tylko koło doskonalszego z mnieyszym waszym kosztem zbierania wiadomości, do ustanowienia dla dóbr waszych nie ruchomych, wyznaczoney Księgi Hypoteczney należących, zachodzi sam Waszy własny pożytek wymaga, żebyście z strony Waszey przy tym interesie, ile możności. pomoc świadczyli, y My ztąd za pożyteczną rzecz uznalim, Wam wprzód pytania

.

We wszystkim zaś pożytecznie Wam téż będzie, kiedy przed nachodzącym wyznaczonym Terminem, wszystkie dóbr Waszych tyżące się dokumenta do Sądu Ziemsko-Woytowskiego Waszego Diftryktu odeślecie, oraz z tym oznaymieniem, czy odesłanych dokumentów nazat żądacie; albo żeby u Aktów Gruntowych dla waszey wsi ustanowione być

mających były schowane. Przez to dla Was wyniknie ten pożytek, że z tychże dokumentów wcieśnie kopye wydymowane mogą być przepisane, y kiedy w polskim są języku, Translacye przez przysiężnego Tłumacza uczynione, a Wy potym w Terminie do wysłuchania wyznaczonym, tym prędzej od Kommyssyi możecie być odprawiony, niżeli to wszystko w tym czasie ma być uczynione, w którym przywalona wielość Spraw tego gatunku, dłużze przedłużenie nieuchronnie czynić będzie.

A jako to Naywyższa Nasza iest Intencya, żeby przez takowe ustanowienia Rzeczy Hypoteczney u wszystkich Sądów Ziemsko-Woytowskich w Zachodnich Prusiech Same tylko pospolite dobro wiernych Naszych Wazalów i Podanych było wyniesione, y im przez przyprowadzenie dziedzictwa do bezpieczeństwa y zachowanie Kredytu, naydoskonalsze popożytki sprawione: byli; Tak My też żadnego nie chcemy przymusić, żeby się tychże z łaski Naszey Oycowskiey wyznaczonych ustanowień uczynił ucześnikiem. Więc tedy przez to wyraźnie woli Waszey zachowuie się kiedy dla was nie zdalnie y nie pożytecznie mieliście rozumić, aby, do oszczędnienia Expensów, powszechna mająca być wydana Adcytacya Edyktałna, y też do dóbr Waszych była obróconą, tą wolą Wa-zą na piśmie jak nayprędzey do Sądu Ziemsko-Woytowskiego Distryktu Waszego donieść. Również też za taką wyraźną deklaracją y to ma być trzymano, kiedy do Waszego wysłuchania w Terminie wyznaczonym stanąć nie będziecie, albo stanąwszy wzbraniać się mieliście na pytania mające Wam być przykładane, należycie odpowiedzieć, a oraz w Possessyi Waszey będące dóbr waszych tyżące się dokumenta, Kommyssyi nie chcieliście podać. We wszystkich takowych przypadkach doczekiwać potym musicie ze względem dóbr Waszych od dobrodzieystwa powszechney Adcytacyi Edyktałney wyłączonym y takim sposobem przymuszonym będziecie, kiedy potym na dobra Wasze długi na zastaw zaciągać, ie przedać, albo komu na nich prawa realne zapisać chcecie, na waszy własny tylko Expens, osobliwą adcytacją upraszać ponieważ niezeli to się wprzód nie stało dla Waszych dóbr żadna Księga Hypoteczna nie będzie ustanowiona, y ztąd

żaden zapis, albo ubezpieczenie prawa realnego nie może być uczyniono.

To Nasza jest łaskawa wola y z łaską Wam iesteśmy przychylny.

W Kwidzynie 31. Grudnia 1776.

Jego Królewskiej Mości do Regencyi w Zachodnich Prusiech ustanowiony Prezydent y Konsylarzowie.

GENERALNY PARDON

dla

wszystkich Dezerterów, tak z Królestwa Pruskiego zbiegłych Żołnierzy, y wżad pozostałych Urlopowanych, iako téż ogółem dla Kantonistów y Dzieci kraio wych, z Prowincyi Prus Zachodnych y Dystryktu Notecy wystąpionych, którzy w czasie iednego Roku od Daty, w Krolewskich Kraiach znowu się znaydować będą.

.....

Gdy JEGO Królewska Mość Pruska etc. etc. Pan nasz miłościwszy, w Naywyższey woli Sam rezolwować raczy, dać pozwolenie dezertowanym Żołnierzom z Regimentów w Prusiech stojących, y w pozad zostały m Urlopowanym iako téż wszystkim, a osobliwie z Prus Zachodnych y Dystryktu, Notecy wystąpionym Kantonistom y Dzieciom kraio wym, którzy do Krajów Sąsiedzkich przeszedzsy, tamże się ieszcze utrzymują, a żeby wcale wolno do swoich powracać się mogli; więc tedy Naywyżey wspomniona JEGO Królewska Mość tym Pismem w łasce deklarował, wszystkim ustąpionym Żołnierzom, Kantonistom y innym Poddanym, którzy w czasie iednego Roku od Daty, znowu w Prusiech znaydować się będą, nie tylko względem ich ustąpienia y Dezercyi doskonały Pardon udzielić, y onych od wszelkiéj więc zasłużoney Kary wolnemi ogłosić, ale téż chce tego, ażeby popełnione ich ustąpienie, żadnego czasu onym nie było zarzucane, iakoż to tym otwartym Pardonowym Listem onymże wiadomo się czyni, y obiecuie, którego zawartość a żeby się dostała do pospolitey Wiadomości, tedy takowy każdej Niedzieli, aż do upłynienia naznaczonego czasu, że wszystkich Kazalnic

ma bydź publikowany. Dany w Potsdamie, dnia 28go Czerwca 1777go roku.

Fryderyk.

Protokół od Samey Naywyższej osoby Króla JEGO Mości spisany, dnia 11go Grudnia Roku 1779. przeciwko trzem Konsyliarzom Sądu Nazwanego Kammergericht, imieniem Friedel, Graun y Ransleben.

Na naywyższe pytanie Króla JEGO Mości: a możnaż to uczynić? y dekret ferować przeciwko chłopu, któremu woza, pługa y tego wszystkiego wzięto, z kąd się żywić y wszystkie podatki swoje opłacać musi?

odpowiedzieli: nie.

Na dalsze pytanie, można zaś młynarzowi, który wody nie ma, y który ztąd ani mleć ani czego sobie zarobić nie może, młyn z tey racyi odebrać, ponieważ czynszu albo arendy nie zapłacił? czyli sprawiedliwa to rzecz jest?

także odpowiedzieli: nie.

Tu się zaś znajduje Szlachcic, który założywszy staw, aby więcey wody miał w stawie, dał rów kopać, aby wodę z małej rzeki, na której młyn chodzi, do stawu swego wypuścił, młynarz zaś przez to straciwszy wodę mleć nie może, a gdyby cokolwiek ieszcze można było mleć, to tylko podczas wiosny przez dwie niedziele y późno w jesieni także przez dwie niedziele mleć może, przecież się pretenduje, aby młynarz czynsz tak iak przedtem płacił, póki młyn wodę zupełną ieszcze miał, którego czynszu zaś z tey racyi płacić nie może, ponieważ żadney intraty z tego młyna nie miał. Cóż zaś robi Sąd w Kystrynie? rozkazuje młyn sprzedać aby szlachcic czynszu czyli arendy swojej dostał, y tenże dekret Tribunal tuteyszy nazwany Kammergericht aprobuje? To zaś bardzo niesprawiedliwie sądzono: y takowy wyrok Oycowskiey J. K. Mości Intencyi wcale iest przeciwny; owszem takowa wola J. K. Mości, aby każdemu czyli wielkiego czyli tesz podłego stanu, tak bogatemu jako y ubo-

giemu prętka sprawiedliwość uczyniona była, y żeby każdy poddany JEGO Królewskiej Mości bez wszelkiego względu osoby albo stanu równie nieparcyalney sprawiedliwości dostąpił; z teyże tedy racyi tesz Król JEGO Mość Najjaśniejszy umyślił względem dekretu przeciwko młynarzowi Arnoldowi z Pomercykowskiego młyna w Nowey Marchyi, Krebsowy młyn nazwany, ferowanego y tu approbowanego bardzo nie sprawiedliwego, innym na postrach przykładną postanowić karę, aby wszystkie Sądy we wszystkich J. K. Mości prowincyach na to się zapatrywały, y więcey takowych wielkich nie uczyniły niesprawiedliwości; bo im trzeba wiedzieć, że naypodlejszy chłop, ba co ieszcze więcey y żebrak tesz iest takim samym człowiekiem iak sam Król JEGO Mość, y że mu wszelka sprawiedliwość powinna bydź uczyniona, gdyż przed Sądem wszyscy sobie równi, bądź książę, który się na chłopą uskarża, bądź tesz chłop, który się na książęcia żali, to w Sądzie książę równym jest chłopu, y w takich okolicznościach tylko podług samey sprawiedliwości, bez wszelkiego względu na osobę postąpić trzeba: Podług czego więc wszystkie Sądy J. K. Mości się miarkować powinny; gdyby zaś w sądzeniu nie miały bez wszelkiego względu osoby y stanu poysć prostą drogą, ale by wykra czali przeciwko naturalney słuszności, tedy tego się spodziewać mają: iż ze samym Królem JEGO Mością będą miały do czynienia. Bo sąd, który niesprawiedliwości czynił, gorszym y niebezpieczniejszym iest, niż kopa złodziejów, gdyż przeciwko tym bronić się można, ale machlarzów płaszcza sprawiedliwości do wykonania passyi swoich, zażywaiących, nikt się ustrzeć nie może; tacy ludzie od naywiększych złodziejów w świecie się znaydujących gorszemy są y dwoiaką karę zasłużą. W rzeście wszystkim Justickolegiom, do wiadomości się podaie, iż Król JEGO Mość inszego Kancelrza wielkiego wyznaczył, przecież zaś Król JEGO Mość we wszystkich prowincyach ostro na to patrzeć będzie, a wraz tesz mocno y surowo rozkazuje: Nayprzód aby wszystkie sprawy prętko zakończone były. Powtóre, żeby imię sprawiedliwości przez niesprawiedliwości nie było sprofanowane. Po trzecie: aby równie się postąpiło względem wszystkich

ludzi do Sądu rekurs swój czyniących, bądź to Książę, bądź chłop; bo tu wszystko powinno być równo. Gdyby zaś Król JEGO Mość w tey mierze miał postrzec jakiey wady; tedy Justickolegia wprzód tego się spodziewać mogą, że podług rygoru karane będą; tak Prezydent jako téż y Konsyliarze, którzy takowy niesłuszny dekret przeciwko oczywistej sprawiedliwości ferowali. Podług czego więc wszystkie Justickolegia we wszystkiach prowincyach J. K. Mości jako naysciślejszy rządzić się powinny.

Dan w Berlinie, dnia 11go Grudnia roku 1779.

Frydrych.

PUBLICANDUM

względem

zniesienia

przy

robieniu y przedawaniu

Pruskiego Płotna

górnę biorącego

sfalszowania y oszukaństwa.

.....

Jego Królewska Mość Pruski Pan Nasz Naymiłościwszy, przez uczynione od Jego Naywyższej Mości Woienney y Ekonomiczney Kamery Prus Wschodnich doniesienie, na zażalenia się od Kupiectwa w Krolewcu Pruskim prowadzone, nader nie rad otym został przeświadczony, że wszystkie dotąd czynione Uporządzenia Policyine, w których od kilku lat postrzeżone, że Strony Obywatelow otwartego Kraiu w Prusach Wschodnich y Zachodnich, tudzież w Litwie, przedsiębrane zfałszowanie w Kraiu tkanych a do iawnych przedaży na Targi sprowadzanych Płocien, tudzież doścignione oszukaństwo przy mierze łokciowej tak nazwanych Sztuk, pod Karą iest zakazane, spodziewanego nie przyniosły skutku; a to Złe zfałszowania y oszukaństwa, ku naywiększemu uciśnieniu Domowych Kupniow, y ku uszczerbkowi wysyłania z kraiu, daley się utrzymaie. Gdy zaś tedy Jego Królewska Mość chce tego, a żeby wspomniane Nieporządki, ktore przy Handlu płociennym wkradły się, na czas przyszły konie-

cznie zniesione były, niepozwalając na to, ażeby Domowy Kupień cierpiał podeyście, albowi też wysyłanie do cudzych Kraiow płotna w Kraiu fabrykowanego zatamowane było: Zaczym Jego Naywyższa Mość tym Pismem iawnie to obwieścić daie.

§ 1.

Ze każda Sztuka płotna, w Krolestwie Pruskim y w Prowincyach do niego wcielonych wygotowanego, a na Targi Miast, w Prussach Wschodnich y Zachodnich, tudzież w Litwie, do przedaży sprowadzonego, lub też inak z wolney ręki przedawaiącego się, bądź to w Miastach, bądź też w otwartym Kraiu, dłużyyny łokci 40 małych lub 35 Berlińskich, szerzyny zaś rzetelnego małego łokcia 4 Czwierci, 5 Czwierci y 6 Czwierci, albo 7 Osmiu łokcia, 1 łokieć y Szesnastkę, y I y 5 Szesnastek łokcia Berlińskiego, po uczynionym blechowaniu y zupełnym wygotowaniu, trzymać w sobie powinna. A iako na każdą przytym doścignioną przypadłość przeciwieństwa, a to za pierwszym razem natrafienia konfiskacya płotna w szerzynie lub dłużyynie niedostatecznego, za powtórzonym zaś poszlakowaniem, oprócz Konfiskacyi Kara pieniężna sowitość wartości płotna wynosząca, lub też podług znalezienia rzeczy, proporcjonalna kara na cieie, tym Pismem się umacnia: tak też zostawaią namienione kary.

§ 2.

W tych przypadłościach oznaczone, kiedy

- a) Płotno po dokonanym blechowaniu, chcąc dać Sztukom oznaczoną w zdłuż y wszerz łokciową miarę, gwałtownie iest rozciągnione y rozpięte, a
- b) Płotno do iawney przedaży na placach Rynkowych Miasta, po Domiech, lub też inak z wolney ręki do przedania ofiarowane, względem Materyałów do wyrobienia onego potrzebuiących się, rozmaitemi gatunkami przędzy pofalszowane, lub też z nierówną zdatnością robione się znalazło, y względem iednego lub drugiego przypadku, Zwierzchnościom każdego mieysca miałyby się stać doniesienie.*

§ 3.

Ażeby też Kupujący tak na targach po Miastach, iako też po Domiech y w Kraiu otwartym, gdzie iednak kupienie do własney tylko potrzeby, a nie do dalszego znowu przedania stawać się może, Płotno do przedania ofiarowane należyte y bez utraty czasu rozeznąć, oszukaństwo przecie od Przedawających mimo tego Publicandum zamyśłone odkryć, onego się wystrzegać, a Oszukańca przy uczynku schwytać, y Zwierzchnościom każdego mieysca ku pokaraniu donieść mógł: więc zwyczajne dotąd, a oszukaństwu pobłażające zwiżanie y zaszywanie Sztuk, pod Karą iednego Talara pruskiego za każdą Sztukę, a podług znalezienia rzeczy pod proporcjonalną Karą na ciele, ktorey ułożenie Zwierzchności każdego mieysca się zostawuie, tym Pismem iak naysurowiey zakazuje się, z przeciwka zaś to się stanowi, że każda Sztuka Płotna tak dalece płasko składana ma bydź, a żeby każde składanie 2 małych, lub ieden y 3 Czwierci Berlińskich łokci w sobie miało, y szczególnie tylko wiązanką dwakroć lub trzykroć związana będąc, na targ sprowadzona, lub ku sprzedaży podana była, żadnemu zaś Kupującemu nie ma bydź bronno, przed uczynieniem targu Sztukę rozkładać y przeglądać.

§ 4.

A gdy Przedawacze Płotna, o ukroconą szerokość będąc zapytani, tym się wymawiać szukali, że Biorda czyli Listy do Płotna od Robicielow onychże w należącey dłużynie 4 Czwierci 5 Czwierci y 6 Czwierci starey, lub respective 7 Ośmiu lgo z Szesnastką y lgo z 5cią Szesnastek łokcia Berlińskiej miary nie były wygotowywane, a przetoż y płotno podług długości biordow tkane bydź musi: tedyć w prawdzie nie iest Naywyższa Intencya Jego Krolewskiej Mości, Robicielom Biordowym zakazywać, podług każdego obstalowania, wygotowania biordow krotszych lub dłuższych do Płotna, niż tego wyciąga przepisana szerokość płotna do sprzedaży osobliwie na Targi wyznaczonego, tak właśnie iak samym Płotna Robicielom wolność nie ma bydź ujęta, do wygotowania płotna ku własnemu Domowemu używaniu, lub za prywatnym obstalowaniem podług inney iak ku wygodzie

iawnego przedania w tym Publicandum oznaczoney szerokości od 4 Czwierci 5 Czwierci y 6 Czwierci łokcia starey miary lub respective 7miu Ośmiu lgo z Szesnastką y lgo z 5cią Szesnastek łokcia Berlińskiego; ale też Jego Naywyższa Mość czyni zarazem te rozporządzenie, że Robiciele Biordów koniecznie usiłować muszą, a żeby Biorda lub Listy do płocien, w żądanej dłużyńie do oznaczoney wyż opisaney szerzyny dla płotna ku iawney przedaży robili y mieli na pogotowiu; przyczym Robiciele Płotna do iawney przedaży wyznaczonogo, pod uchronieniem się Kar w lszym §cie umocnionych, zostaią obowiazanemi, ku wygodzie płotna do iawney przedaży, żadnych innych Biordów nie używać, iak takich, ktore Sztuce dawaią szerzyny w tym Publicandum oznaczoną.

§ 5.

Ażebv tedy żaden niewiadomością wymawiać się nie mógł, więc te Publicandum wszędy, tak po Miastach u Drzwi Ratuszowych, y na miejscach publicznych, iako też po Karczmach na Londzie, y w Powiatach y Sądach Woytowskich przybite, nad to zaś osobliwie w Kraiu otwartym; Szlachebnym Wazallom przez Landratów, z przeciwnka zaś Krolewskim y Kiełmskim Osiadłym przez Urzędników, obwieszczone y w pamięć wbiiane, a na resztę w Kościołach, lub u drzwi kościelnych, podług zwyczaiu każdego miejsca, czytane, y do każdego wiadomości przywiedzone ma być Signatum w Berlinie, dnia 16go Lutego 1781.

(L. S.)

Za Specialnym Nayłaskawszym Rozkazem JEGO Krolewskiey Mości.

v. Blumenthal. Schulenburg. v. Gaudi. Michaelis.

PUBLICANDUM

aby

Kantonistów

ile razy

miejsce przebywania swego odmieniają

co raz

Zwierzchności swojej o tym znać dawali,

a jakim

sposobem ci mają być skarani

którzyby tego zaniedbali.

Dan w Bidgoszczy dnia 1go Lipca 1786.

~~~~~

Król Jego Mość Pruski etc. etc Pan nasz najmiłosciwszy, chcąc zapobiedz niesłusznemu umknieniu Kantonistów z Kraju a Zwierzchnościom Sądowym dostateczny dać przepis, jak sobie postąpić powinny względem wynaydowania takowych przestępców, koło przyzwoitych rewizyi Kantonowych, niektóre specjalne reguły postanowić raczył, którym celem tesz wyszedł Reskrypt do Kolegiów Sądowych y Kameralnych Króla Jego Mości w Prusach Zachodnich pod datą w Berlinie dnia 2go Maja c. a. za którego dispozycyą następujące Artykuły do powszechnój wiadomości się podają :

§ 1.

Każdy Kantonista do roli żołnierskiej wpisany, który z miejsca urodzenia swego, albo gdzie dotąd przebywał, na

inne jakowe miejsce, bądź to w tym samym, bądź też w innym powiecie, przenieść się zamyśla, żeby albo zawsze tam przemieszkiwał, albo przynajmniej dłużej niż pół roku tam się bawił, powinien będzie, o tej odmianie swojej, y o przyszłym miejscu przebywania swego, coraz Zwierzchności swojej, akuratną uczynić relacją.

§ 3

Więc nie tylko przytym się zostaje, co w Ordynacji czeladniey każdej Prowincyi względem, takich Kantonistów, którzy w osobistym poddaństwie zostają y względem kart, które brać powinni, na pozwolenie przyjęcia po innym miejscu służby, postanowiono; tudzież y przytym co względem rzemieślniczyków y paszportów, które na wendrówkę sobie uprosić powinni, już dotąd było ułożone, ale też

§ 3.

Wszelki inny Kantonista, choćby do przerzeczonych dwóch gatunków nie należał, powinien będzie Zwierzchności swojej, tak jak § 1 przepisano, opowiedzieć się, a uprosić sobie od niej pisany Konsens z opowiedzianą relacją się zgadzający. Przytym się jednak samo przez się rozumie, iż co się tycze pozwolenia dla Kantonisty, bawienia się za granicą w cudzym Kraju, takowe pozwolenie przez żadną Zwierzchność bądź jaka chce, nie może być dane, bez wiedzy Regencyi Prus Zachodnich, ale jej trzeba wprzód o tym donieść, a gdyby takowe pozwolenie dać miała, tedy trzeba, żeby to wyraźnie było wpisane w Konsens.

§ 4.

Z tymże Konsensem, Paszportem na wendrówkę, lub zawiadzeniem, takowy Kantonista, gdy z miasta jakiego Commissario loci to jest Konsyliarzowi Poborowemu tegoż Distryktu, gdy zaś ze wsi Konsyliarzowi Powiatowemu opowiedzieć się powinien, a dla tego więc trzeba, żeby mu Zwierzchność przy oddaniu Konsensu, Paszportu lub Attestacyi, wyraźnie to nakazała.

§ 5.

Konsyliarz Powiatowy lub Poborowy zaś znowu takiego opowiadającego się wpisze w Rejestr, który sobie względem wszystkich nieobecnych Kantonistów chować powinien: a toż samo tesz nakonnotuje na Konsensie lub Attestacyi tego człeka.

§ 6.

Bez takiego Konsensu, Paszportu na wendrówkę lub zaświadczenia, żaden poddany lub Kantonista po wszystkich Państwach Króla Jego Mości Pruskiego pod surową Karą nie ma być przyjęty albo ścierpiony przez żadną Zwierzchność sądową.

§ 7.

Wszelki obcy nieznanomy człowiek prostego stanu, któryby nie mógł ani pokazać takiego Konsensu, Paszportu lub zaświadczenia, ani tesz dowieść autentycznym sposobem, zkąd pochodzi, a czym się pożywia, bez wszelkich dalszych względów, jak tułacz y Wagabond podług wyszłych w tey mierze Edyktów ma być osądzony y skarany.

§ 8.

Gdy zaś potym Kantonista, który za zezwoleniem Zwierzchności swojej gdzie indziej się przeniósł, znowu chce odmienić miejsce przebywania swego, tedy o tym, y o miejscu, dokąd się znowu przenosić zamysła, albo samemu Konsyliarzowi powiatowemu lub poborowemu albo Zwierzchności tego miejsca, zkąd pochodzi, albo przynajmniej rodzicom opiekunom, lub naybliższym Krewnym tamże mieszkającym znać dać powinien.

§ 9.

Toż same doniesienie tyle razy ponowić powinien, ile razy miejsce przebywania swego odmienia.

§ 10.

Trzeba tesz, żeby mu takowy obowiązek jego przez Zwierzchność, która mu naypierwszy Konsens, Paszport na

wędrówkę, lub Zaświadczenie dała, wyraźnie był explikowany, a iż to się stało, w Konsensie etc. samym było konnotowane.

§ 11.

Gdy więc przy Rewizjach Kantonowych jeden lub drugi Kantonista, do roli żołnierskiej wpisany, nie stawi się, tedy trzeba, żeby officialistowie ciwilni przy niey assistujący nie tylko przeglądali Regiestra, które podług obmowy § 5 przez Konsyliarza Powiatowego y Poborowego powinny być trzymane, ale tesz wszelkim sposobem o to się starali, żeby przez wysłuchanie Zwierzchności Sądowej, rodziców, opiekunów, albo naybliższych Krewnych, y przez dalsze wywiadywanie się na fundamencie takowych zabieranych wiadomości, ile możności doświadczeni, czyli takowy Kantonista z Kraju umknął, albo czyli gdzież w Kraju, a gdzie właśnie się bawi.

§ 12.

Jeżeliby przez takie wywiadywanie się miejsce, gdzie takowy brakujący Kantonista się bawi, nie mogło być doświadczone; tedy przeciw niemu wnosi się suppozycya, iż bez pozwolenia przetożoney Zwierzchności uszedł z Kraju; a więc nieodwłocznie przeciw niemu postąpić trzeba z podniesieniem processu na skonfiskowanie pozostałej fortuny, a gdyby się za Citacyą Edyktałną nie miał znowu stawić, tedy Kara na uyscie z Kraju prawem postanowiona przez dekret na niego ma być włożona

§ 13.

Choćby się zaś przypozwany jeszcze meldował, y dowiódł, jako się dotąd w Kraju bawił tedy jednak za to, że zaniechał opowiedzenia się należytego, przy piérwszym swoim odwołaniu się, albo potym, przy odmianie pomieszkania swego; proporcjonalnym Aresztem ma być skarany; a podług okazujących się okoliczności Konsens, który mu był dany na przyjęcie służby po innych miejscach, mu także ma być odebrany.

§ 14.

Jednakże Kantoniści, względem takowych Konsensów, Paszportów lub testimoniów nie mają być obciążeni nowymi podatkami, akcydensami, lub szportlami; a jako się przytym, co względem Konsensów y paszportów wendrownych przez prawa prowincyalne y specyalne ustawy już ułożono, y daley zostawa, tak tesz ninieyszym wyraźnie się postanawia, iż testimonia w § 3 opisane ze strony Zwierzchności sądowych tak w miastach jako y po wsiach koniecznie darmo mają być udzielone, a iż od tych, którzy się ich domagają y najmnieysza zapłata, pod jakimkolwiek bądź przewiskiem, nie powinna być wyciągana.

Dan w Bidgoszczy, dnia 1go Lipca 1786.

Jego Królewskiej Mości Delegacya Kamery Woyskowej y
Ekonomiczney Zachodnio-Pruskiej w Distryktach nad
Notecią

PUBLICANDUM.

Po dwóch Potyczkach na Dniu 26tym i 28mym praesentis zwiedzionych, raczył Najjaśniejszy Król Jmci, wyprawić mnie z Korpusem Infanteryi, Kawaleryi i Artylleryi do Pruss-południowych, dla uśmierzenia niepokoioów w tey Prowincyi się wszczętych. Maiąc rozkaz od samego Króla Jmci, uwiadomiam o tém wszystkie Kraiowe Kollegia, ażeby funkcye swoje sprawowali. Najiaś. Król Jmci nakazał mi też oraz zalecić wszystkim respective Zwierzchnościom, ażeby zostaiącym pod niemi Konsyliarzom ziemskim, Officialistom, Proboszczom, Duchowieństwu i Klasztorom, następujące punkta iak nayprędzey do wiadomości podali.

1. Wszyscy uzbroieni iakożkolwiek bądź bronią, bez pardonu rozsiekani albo powieszeni będą.
2. Osoby znacznieysze duchownego lub świeckiego stanu, wszczynaiące takowe rozruchy, lub będące onych uczestnikami, zaraz bez dalszego procederu podług Rozkazu mnie od Najiaś. Króla Jmci danego, powiesić każe, albo na całe życie do fortecy odesłę. Żony też ich staiące się uczestniczkami tey zbrodni, równą karą i utratą dóbr ukarane będą.
3. Osoby podeyrzane oboiey płci mam chwytać i do fortecy odsyłać kazać.
4. Jeżeliby u którego z Szlachty, Duchowieństwa lub w Dobrach czyich Insurgenci lub Rabusie znaydowali się a Possessor tych dóbr lub Ekonom iego o tém mnie samemu, naybliższej Kommendzie albo Zwierzchności Kraiowej nie doniósł, i nawet się ważyć miał, onych taić lub popierać; tedy Possessor dóbr takowych wy-

nikaiącą szkodę nadgrodzić będzie przymuszony i oprócz tego na ciele i podług okoliczności téż na życiu ukarany być ma.

Za specjalnym rozkazem Nayiaśnieyszego Króla Jmci wszystkie respective Kollegia Kraiowe, duchowne i świeckie Dicasteria, tę Wołą Nayiaśnieyszego Króla Jmci wszystkim Consyliarzom ziemskim, i niższym Officialistom, Proboszczom i Duchowieństwu do wiadomości podadzą, ażeby nikt niewiadomością wymawiać się nie mógł, lecz zgodnie z przysięgą złożoną, obowiązki wierności pełnił. Które to punkta przez Duchowieństwo pod utratą Prebend i beneficjow, co Niedziele i Święta z Ambon czytane być mają.

Dan w Suchaczewie, kwaterze marszowej Dnia 30go Siępnia 1794 R.

de Szekeli.

Pułkownik Kawalleryi Nayiaś. Króla Jmc. Pruskiego Szef Korpusu, Kommenderuiący w prusiech Południowych i Kawaler Orderu za zasługi.

PUBLICANDUM.

.....

Kiedy Najiaśniejszy Król Jego Mość do ułatwienia Jego wiernych Poddanych za dobre uznawał, znieść od pierwszego Czerwca Roku terażniejszego, Generalną Administracją Tabaczną y Rząd do Palenia Kawy ustanowioną; zamiast atoli darowania znaczney części z tychże dotąd wybieranych dochodów umyślił dla utrzymania innych Prowentow Jego Królewskiej Mości y na potrzeby Kraiowe pożyteczne, niektóre mniej znaczne i inne mniej obciążliwe podatki postanowić, których wybieranie od pierwszego Czerwca terażniejszego Roku zaczynać się ma; a do tego między ustanowieniami następuje takowa ustawa,

iz od wspomnionego Terminu za cztery grosze srebrne Arkusz sztemplowanego Papieru dotąd będący w zażywaniu, na sześć grosze srebrnych podwyższa się. Ten więc Arkusz do wszystkich czyli prawnie czyli nieprawnie przypadający Interessów y czynności zażywany byź odtąd powinien, do których do tychczas według prawa czterygroszowy tylko papier był zażywany.

Podobnież

Karty dotąd za sześć grosze srebrnych sprzedawane, od wspomnionego wyżej czasu po groszy srebrnych Ośm kupowane będą.

Dla tego też sama najiaśniejszego Majestatu Dyżpocyja do druku y do wiadomości każdego podaie się.

Dan w Bydgoszczy, ię 6tego Lutego 1787.

Jego Królewskiej Mości Delegacya Kamery Woienney y Ekonomiczney w Dystryktach przy Notecy leżących.

GENERALNY PARDON

dla wszystkich z Pruss Wschodnich y Zachodnich tudzież y Dystryktow nad Notecią zbiegłych Kantonistow y innych poddanych, którzy od daty niniejszey w Czasie Sześciu Miesięcy znowu do przerzeczonych Prowincyi powrócą.

Gdy Król Jego Mość Pruski &c. Pan Nasz Najmilszy, o tym powziął wiadomości, iż Pardon Generalny pod datą dnia 28go Czerwca 1777. dla wszystkich z Królestwa Pruskiego zbiegłych żołnierzy, y tych co z Urloabu nie powrócili, tudzież y dla wszystkich Kantonistow y ziemianow, którzy z Prowincyi Pruss Zachodnich y z Dystryktow nad Notecią pochodzili, publikowany, jako téż Publicandum d. d. 18go Lutego c. a. względem zbieżenia Kantonistów do roli żołnierskiej wpisanych y innych poddanych osobliwie do Polski, dotąd jeszcze skutku spodziewanego nie miały, ponieważ nie wszędzie, a osobliwie téż w Polsce do każdego wiadomości nie przysły; więc przerzeczony Król Jego Mość najłaskawiej umyślił, przedłużyć jeszcze takowy Pardon Generalny na inne sześć miesięcy, deklarując y postanawiając niniejszym, iż wszyscy zbiegli kantonieści y poddani z Pruss Zachodnich y z Dystryktów nad Notecią, którzyby od daty niniejszey rachując, w sześciu miesiącach znowu do przerzeczonych krajów na swoje miejsce powrocili, y u Konsyliarza Ziemskiego lub Poborowego się opowiedzieli, nie tylko dla zbieżenia y dezercyi swojej zupełnego Pardonu dostąpić mają, ale téż z tego swego występku żadnego zarzutu mieć nie będą; wzajemnie zaś ci, którzyby w takowym naznaczonym czasie znowu się nie stawili, nieochybnie tego się spodziewać mają, iż podług rygoru praw przeciwko nim postą-

piono będzie, a cała ich w kraju pozostała albo tész przez sukcesyą lub innym sposobem im przypadająca fortuna będzie skonfiskowana y do kassy Inwalidów przyłączona.

Żeby się zaś to do każdego wiadomości dostało, więc przerzeczony Król Jego Mość Najjaśniejszy, ninieyszy Pardon Generalny, do druku podać, wszędzie tam gdzie się należy publikować, y co Niedzielę aż do wyiścia tych sześciu miesięcy z ambonów publikować rozkazał.

Dan w Berlinie, dnia 11go miesiąca Października 1779.

Frydrych.

(L. S.)

*de Blumenthal, de Derschau, de Görne, de Gaudi,
de Schulenburg.*

PUBLICANDUM.

Krol Jego Mość Pruski etc. Pan nasz Naymiłościwszy Ordinansem Gabinetowym dnia 22go miesiąca przeszłego miłościwie rozkazać raczył, iako niżej wyrażone rozrządzenie, ktore ze strony wykonania Szarwarkowych Zamkowych i innych posług dla Kraiow Wschodnich Prus i Litwy podniem 11tego Miesiąca Stycznia Roku terazniejszego wydał, i w Kraiu Zachodnio Pruskim i w Powiecie Noteciowym wiadomo uczynione i przestrzeżone bydź ma.

Ostrzeżenie i Opisania

kary dla Szarwarkowych Gburow Wschodnych Prus y Litwy, ażeby się swoją mocą od służby dotąd wypełnianey nie wyłączali, y aby sobie tych Praw nie przywłaszczali których nigdy nie mieli.

Jego Krolewska Mość Pan nasz Nayłaskawszy y Naymiłościwszy z wielką boleścią serca swego dowiedział się, iż niesłuszni y bałanutni Doradzacze iako téż Pokątni Pisarze odważają się, z własnego Interessu y własnych zamiarow fałszywą wiadomość rozgłaszać, iakoby to już było w robocie, iż w Wschodnich Prusach y Litwie powinności y służby Szarwarkowe mają bydź wcale skassowanemi, a na ich miejsce Podatek piemężny ma bydź nałożony. Dla Odkrycia tey Autorow y Rozsiewaczow takowych powieści, ktore są wcale bez fundamentu, już wprawdzie najsukuteczniejszych użyłim sposobow, y ma bydź takowa Nieprawość gdzie się tylko

wyawi, dostrzeże i pokaże, podług Praw ukaraną. Lecz żeby ci y owi przed tym już tak dobrze Myślący ale trochę za lekcewierni Ośiadli Gospodarze od takowych fałszywych Doradcach nie byli z pieniędzy odarci, y zwiedzeni takowymi Powieściami, y z tego okazyi nie brali, od służby y powi ności się odłączenia, albo żeby nie wierzyli, iż Possessorowie Dobr, albo Dzierżawcy Krolewscy (Amtmani) naprzeciw woli Jego Krolewskiej Mości te służby dla siebie wymagają, więc Jego Majestat rozkazuje, każdego względem Jego Oycowskiego mniemania y woli około dobra Kraiowego niniejszym pismem obwieścić.

Naymocniey na sercu Jego Krolewskiej Mości wyryte jest Dobro y utrzymanie Praw wszystkich swoich wiernych poddanych, nayusilniey nad tym czuwając, ażeby żaden Stan od drugiego pokrzywdzonym y w czymkolwiek pognebnym nie był y w posiadaniu słusznie nabytych Praw nie został naruszonym; lecz z teyże przyczyny nie dozwoli y Jego Naywyższa osoba, ażeby jakowy chce Stan wyłączał się od tych powinności, które wypełniać powinien, albo się kosztem innego z swoiey mocy w Prawa wsadzał, które się nie godzą y nie są mu Prawami dozwolone.

Wszyscy Gburzy w Krolewskich Powiatach osiedli, swe Grunta za bardzo mierną Opłatę posiadają z niewypowiedzianey Łaski y dobroci Jego Krolewskiej Mości, a przy tym do tak małych i miernych Szarwarków y Służb są obowiązani. Każdy z takowych ma Zapis czyli Kontrakt, który iego Podatki y Służby wyznacza, a o czym on przy Obięciu swego Gruntu naylepiej uwiadomionym był, iakie Służby y Powinności do takowego są przyłączone, każdy takż swoy Grunt pod tą kondycją przyjął, pod iaką mu były podane. Z tym też Dodatkiem, iż nic więcey od niego nie ma bydź żądano, y że ma bydź przy tym mocno bronionym, a jeżeli mniema, iż jest ukrzywdzonym, y że się więcey po nim wymaga niż iego Przodkowie y on sam wypełniali, tedy może się udać do Sądów y Kraiowych Kolegii, które nad nim są ustanowione, oznajmując y dochodząc podług Praw y Sprawiedliwości naprzeciw Pograżeniu bez względu na osobę sumiennie bromić mają. Lecz nim się to rozpozna, musi każdy w spo-

koyności oczekiwać pełniąc wiernie w tym czasie wszystkie zwykłe swe dawne powinności punktualnie odbywając.

A jeżeliby zaś niektory Gburzy albo nawet y całe Wsie z własney swoiey woli swoje Szarwarki y Służby w Powiecie nieodbywać odważyli się niedoniosłszy wprzod o tym swoiey przełożoney Zwierzchności, Oney do Dochodzenia nie zostawili, tedy takowi uznanemi będą, iakby się sami swego Gruntu wyrzekli. Kamera po tym zaszłym iak nayprętszym poszukiwaniu Okoliczności, ma na zrzucenie takowych z Gruntu natychmiast rozkaz wydać, ażeby ci przez Dekret y słusność iako sprzeciwiający się ludzie z domow ich y Gruntow wygnanemi byli a te innym, ktorzy lepiej swe powinności wypełniać umieją, oddanemi były.

Przy Szlacheckich Szarwarkowych Chłopach toż samo ma być uważane. Ich Grunta należą do Ma ątku szlacheckiego, a nie zaś do Osiadłych na nich. Muszą więc takowi Kontraktowi zadosyć czynić, gdy zaś myślą, iż się z niemi nie podług Kontraktu postępuie, na ten czas powinni do przełożoney nad niemi Zwierzchności się udać od oneyże z spokojnością oczekiwać Rezolucyi, inaczey bowiem rowney kary mają się spodziewać.

Na koniec przy tey okazji podaie się wszystkim wiernym, posłusznym Osiadłym Gospodarzom y Poddanym do wiadomości, że Jego Królewska Mość pracuie dopiero około tego, ażeby wiadomość doskonałą o ich stanie powziąć mogła, aby przez to łatwiey takowe Przepisy wydała, które z Maximami Prawa y Słusności zgadzają się, a ztąd każdego naprzeciw uciemężeniu zabezpieczyła, y aby przez to praca y pilność słusnie nadgrodzoną została, y aby każdy Rolnik zachęconym był żadney pracy nie żałować, przez którą dla siebie i dla swoich Domowych pożytek z pola y iak najlepszą korzyść wyciągnąć potrafią.

Poiedyncze Poddani albo całe Wsie, które się Naywyższemu temu upewnieniu naprzeciw czynić ośmielą, bunt y niepokoie wszczynając, a rozprawy wyvodu Jego Królewskiej Mości na to się ściągającego doczekać nie chcąc kar za sprzeciwienie się nieochybnie mają się spodziewać, z utratą wszystkich Oczystych Dobrodziejstw, y za niegodnych

onych uznania y deklarowania, albo jeżeli, to tylko w części uczestnikami tych dobrodziejstw uczynienia, jako się to wszystko z okoliczności okaże.

Jego Królewska Mość tak chce y tak rozkazuje, ażeby to Naywyższej Woli mniemanie każdego Wiadomości doszło, y ze wszystkich Ambon (kazalnicy) w trzech Niedzielach iedna po drugiey publikowane było.

W Berlinie, dnia 11. Januarii Roku 1799.

Frydryk Wilhelm.

(I. S.)

*v. Heinitz. v. Werder. v. Voss. v. Hardenberg. v. Struensee.
v. Schroetter.*

Więc wszelki do Szarwarkow i posług obowiązany obywatel Kraiu Zachodnio Pruskiego i Powiatu Noteciowego niniejszym doskonale na to wskazany będzie, ażeby się ściśle według tegoż rozrządzenia sprawowawszy, iak posłuszny poddany posługi onemu przynależące, po tym jak przed tym, bez sporki wykonywał. Mogą wszyscy o tym bydź upewnieni, że przy mających skargach naprawdzie się fundujących przeciwko wszystkim ściśnieniom bronieni bydź mają; taki zaś w przeciwnym przypadku przy skargach daremnych i nie fundujących się na prawdzie, i gdyby się sposobem z własnej mocy dopuszczonym odciągnąć chcieli od dawnych obowiązkow swoich prawnych, bez pofolgi według opiewania wzwyż wyrażonego rozrządzenia przeciwko upornym prawować się będzie, że oni do należytey Inkwizycyi i kary zabrawi będą. A że zaś w Kraiu Prus Zachodnich i w powiecie Noteciowym wielu ieszcze iest obywatelow Szarwarkowych i do posług obowiązanych żadnemi Kontraktami formalnemi na grunta swoje nieopatrzonych, tedy i ci także pod uni-

knieniem równychże następkom przerzeczonemu rozrządzeniu iak nayściśley zadosyć czynić powinni, ile że ono według woli rozumienia najwyższej Osoby Naszey na każdego obywatela Szarwarkowego i do posług obowiązanego bez różności i bez wyięcia poobracane bydź, i moc mieć ma.

Za czym tedy każdy, do którego to będzie należało, należycie sprawować, i od szkody strzedz się powinien.

Dan w Eydgościu dnia 22 Listopada Roku 1799.

(L. S.)

J. K. M. Woyskowej Ekonomiczney Kamery Deputacya.

PUBLICANDUM.

Gdy przeciwko uczynionym zakazie, iż żadne zagraniczne bydło do zabicia w Distrikcye przy Notecie leżącym nie ma być wprowadzane, atoli iednak wprowadza się bydło; więc powtarza się ów zakaz ztym przestrzeżeniem, iż ten który ową ustawą łamać ważyłby się, oprócz konfiskacyi bydła nad to osobliwie karą pieniężną czy też karą cielesną za występki będzie karany.

Signatum w Bydgościu ię 18. Października 1782.

**J. K. Mci Pruskiej Delegacya Kamery Woienney y
Ekonomionej w zachodnych Pruss w Distrikcye nad
Notecią leżącym.**

M O W A

Przy Reassumpcyi Sądów J. K. Mci Assessorskich przez W. Imci Pana Czwordowicza Sekretarza J. K. Mci. w sprawie Honorati Tertii Ordinis & Communitatis civitatis Gedanensis, cum Nobili & Spectabili Magistratu ejusdem Civitatis miana, w Gdańsku die tertia Januarii Anno Domini 1752do.

Ogłoszona ad sonum Tubae przed kilku miesięcy Jurisdycya J. K. Mci Assessorska w mieście Gdańsku nie tylko przywróciła Życie desperatae Salutii Civium, ale też ex hoc Tribunali Justitiae spodziewa się Universus Populus, że languentes Leges mortificata miasta tego Jura, Dekreta, Ordynacye, despotico Magistratus Imperio przytłumione, primum vigorem & animam viventem sub auspiciis Jaśnie Wielmożnych Miłościwych Panów odbiorą.

Wywodzić nie trzeba kto temu Miastu panuie, kto Prawa nadaie, kto pro exigentia rei & temporis Ordynacye stanowi, bo każdego nauczą Pacta subjectionis, fidelitatis & obedientiae, które Magistrat y Miasto Gdańsk Panom y Królom Polskim perpetuo vinculo poprzysiągł y one inviolabiliter strzycmąć obowiązwał się.

A kiedyż tę wierność & debitam obedientiam oświadczyć trzeba naywięcey było? ieżeli nie wtenczas, kiedy Pan y Monarcha amore boni publici zarzucone & sine observantia leżące Prawa, Dekreta y Ordynacye dawnieysze pristino statui & vigori przywraca, abusus, które się głęboko in cerebra Consulium wkorzeniły, znosi, vitiatam ac depravatam formam gubernii proficuis & necessariis sancitis potestate suprema reparuie i, aby nie odwołczną Execucyą miały, sub

indignatione, privatione officiorum & aliis rigorosioribus przykazuje.

Tak prawda Pan własny i Monarcha subdito & sub-
jecto Populo suo rozkazał i nieraz per monitiones Paternas
& Rescripta napominał, ale na ten Mandat Pana y Króla
swego arrogans nihil fecit Praetor; i owszem znaleźli się
tacy ex senioribus Populi antesignani in Magistratu, którzy
temerare principis oracula wazyli się, Edicta y sancita Jego
tanquam Parabolam opak tłumaczyli, arroganter dysputowali,
sinistre explikowali & in perversum ac praevaricatorium
sensus obracali, a co większa drugich Concives ad resisten-
dum animowali.

A możeż być większy gwałt, obelga, kontempt Juribus
Majestatis przez własnych Poddanych popełniona i przez nie-
które ex Magistratu osoby contra mentem całego Pospólstwa
zpraktykowana?

Wszakż Tertius Ordo & Honorata Communitas, jako
fidelis & obediens Panu i Monarsze swemu Populus, przyjął
z jak naygłębszą Majestatu rekognicyą te svavissima & sa-
lutaria praecepta i chcieliby byli wszyscy, aby Primum In-
stans publikowaney Ordynacyi J. K. Mci było idem Instans
i Exekucyi.

Ale nie były tak szczęśliwe Civium vota, aby wyprosić
mogły tak pożądaną Ordynacyi J. K. Mci. exekucyą, i nie
dziw, bo się tak podobalo praedominanti Magistratui, aby
subjugati Cives non sub Principis lege, ale sub arbitrara
Consulum voluntate & abusiva potestate zostawali i tak od
nich depressi więcej głowy nie podnieśli.

Trzeba już rachować sto y prze sto lat, jak to Jugum
servitutis ten to Electus Króla Polskiego i Rzeczy pospo-
lity Populus sine respiro dźwiga & usque ad suffocationem
fortun swoich znosi.

A któż tak oppressam turbam non consolabitur? kto
ullutanti Populo non subveniet? kto tantis criminibus Magi-
stratus (które provocant ad indignationem, clamant extremam
ultionem) daley pobłazać będzie?

Jest dana władza & supremae potestatis Autoritas
złożona w rękę vindicativae justitiae Jaśnie Wielmożnych

Panów, którzy lubo lassati curis publicis, jednak non parcendo Zdrowiu swemu, ziachali się na to miejsce, unicuique reddere quod suum est. Potrafi zatym Magnanimitas operis Vestri tak Rebelles seditiosos & superbos Spiritus compescere, potrafi arrogantes & temerarios nauczyć, co to jest temnere Divos.

A kiedy otwiera się teraz Campus Judicii, albo nocentes condemnare, albo innocentes dimittere.

Niech zatym suo loco odpowie Nobilis Magistratus na Termin urodzonego Instygatora Koronnego pro Juribus Majestaticis czyniącego i niech się sprawi, za co jest vilipensa Contempta Autoritas, Dignitas & Majestas Pana i Króla ch własnego? Za co jest cribrata, censurata, despecta, non executata J. K. Mci Ordinatio?

Niech odpowie Magistratus & Consules Tertio Ordini & Honoratae Communitati za co per renitentiam, pervicaciam & piffugia in exequenda Ordinatione tak wielkich unkosztów, szkód i nakładów cum exvisceratione Populi & Civium byli okazyją.

Kiedy zaś do tego przyidzie, poda Urodzony Instigator Koronny i Honorata Communitas convenientem demeritis, droportionatam delictis pro sumendis poenis konkluzją.

SPIS RZECZY.

Patent wegen der Besitznahme des an Preussen zurückfallenden Theiles des Herzogthumes Warschau	1
Patent względem zajęcia w posiadanie wróconej do Prus części Księstwa Warszawskiego	3
Patent jak w Królewskich Pruskich krajach z téj i z tamtéj strony Wisły i Noteci względem Tobaki sprawować się należy	5
Obwieszczający Patent względem ustanowienia duchownych i świeckich sądów itd.	11
Edykt względem zatrzymania i ściganania dezertarów	26
Extrakt z Patentu notificationis dnia 28go Września 1772go r.	29
Publicandum	34
Publicandum	36
Patent względem nowo założonej w Bydgości Deputacyji lub Delegacyji Kamelarnej Wojskowej i Ekonomicznej	40
Publicandum dla wszystkich poddanych Królestwa Pruskiego względem skasowania i zniesienia motowidła krótkiego, a przyjęcia i wprowadzenia motowidła długiego	43
Publicandum	45
Ustanowienie jakim sposobem poddani Państwu swemu się sprzeciwiający karani być mają	47
Dokument	51
Generalny Pardon dla wszystkich Dezertarów etc.	55
Publicandum względem zniesienia przy robieniu i przedawaniu Pruskiego Płótua górę biorącego ślądźszowania i oszukaństwa	59
Publicandum, aby kantonisci ile razy miejsce przebywania swego odmieniają, co raz Zwierzchności swojej o tem znać dawali etc. etc.	63
Publicandum	68
Publicandum	70
Generalny Pardon dla zbiegłych kantonistów	71
Publicandum	73
Publicandum	78
Mowa przy reasumpcyji Sądów J. K. Mci assesorskich przez W. Inci Pana Czworodowicza etc.	79

440525/5/12

160-

WYŻSZA SZKOŁA
PEDAGOGICZNA W KIELCACH
BIBLIOTEKA

148605

Biblioteka WSP Kielce

0132766